

UCHWAŁA Nr XXXVIII/339/2010
RADY GMINY JEDLNIA-LETNISKO

z dnia 18 sierpnia 2010r.

**w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Jedlnia-Letnisko
na lata 2010 - 2013”.**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) w związku z art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.), po uzyskaniu opinii Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Warszawie, Rada Gminy Jedlnia-Letnisko uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Jedlnia-Letnisko na lata 2010 - 2013, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

Przewodniczący Rady Gminy:
inż. Tadeusz Hernik

Załącznik
do uchwały nr XXXVIII/339/2010
Rady Gminy Jedlnia-Letnisko
z dnia 18 sierpnia 2010r.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
NA LATA 2010 - 2013
DLA GMINY JEDLNIA-LETNISKO**

1. Wstęp

Dziedzictwo kulturowe, na które składają się zarówno środowisko przyrodnicze, jak i wytwory rąk ludzkich i pamięć o ważnych wydarzeniach historycznych, powinno być zachowane ze względu na społecznie akceptowane wartości historyczne, artystyczne, czy religijne, mające znaczenie dla tożsamości narodu i społeczności lokalnej oraz dla ciągłości rozwoju.

W ostatnim czasie rośnie świadomość znaczenia jakie dziedzictwo kulturowe posiada w kształtowaniu wizerunku gminy. Utrzymane w dobrym stanie zabytki, zrewaloryzowane układy przestrzenne, są nie tylko łącznikiem z historią, ale potrzebnym elementem teraźniejszości. Ochrona zabytków, miejsc pamięci związana z ochroną przyrody i rozwojem cywilizacyjnym pozwala w sposób zrównoważony prowadzić politykę na szczeblu gminy w zakresie ładu przestrzennego.

Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami w pierwszym rzędzie służy określeniu zasobów zabytkowych gminy, stanu zachowania i zagospodarowania, wskazanie wartości jakie niosą. Ponadto powinien on zawierać zakres działań pozwalających wprowadzić skuteczny system ochrony dziedzictwa kulturowego (zabytków), co skutkuje również określeniem zasad współpracy z urzędem konserwatorskim, lokalnymi organizacjami społecznymi oraz zasad komunikacji z lokalną społecznością (mieszkańcami, inwestorami, właścicielami zabytków), która jest głównym odbiorcą programu. Zachowane dziedzictwo kulturowe, właściwie zagospodarowane staje się wizytówką gminy i przesądza o jej atrakcyjności.

Opracowanie Gminnego programu opieki nad zabytkami nie może być traktowane jako kolejny dokument jako realizacja kolejnego zadania ustawowego. Ma on pomagać w inicjowaniu działań mających na celu poprawę stanu zachowania zabytków, właściwe ich użytkowanie oraz eksponowanie walorów krajobrazu kulturowego. Gmina Jedlnia-Letnisko posiada wiele cennych zabytków (w tym drewniana zabudowę willową z 1 poł. XX w.), drewniane kościoły, piękne kapliczki), układ przestrzenny miejscowości Jedlnia-Letnisko,

lasy Puszczy Kozienskiej, zalew na rzece Gzówce, co wyróżnia gminę i stanowi propozycję dla odwiedzających i planujących zamieszkanie.

Wypracowanie systemu ochrony dziedzictwa i kulturalnego i włączenie go do strategii przestrzennej gminy przyczyni się do jej pełniejszego rozwoju, poprawy jej atrakcyjności i właściwego zarządzania zgodnie ze standardami europejskimi.

Na koniec należy przypomnieć, że opieka nad zabytkami (zachowanie dziedzictwa kulturowego dla obecnego pokolenia i przyszłych pokoleń) jest obowiązkiem społecznym.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Obowiązek sporządzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami nakładają na Gminę przepisy Ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.). Zgodnie z art. 87 ust. 1 w/w ustawy, Wójt sporządza na okres 4 lat Gminny Program Opieki nad Zabytkami. Gminny Program Opieki nad Zabytkami podlega uchwaleniu przez Radę Gminy, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Po zatwierdzeniu dokument ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji programu Wójt Gminy sporządza co dwa lata sprawozdanie, które przedstawia Radzie Gminy.

Cele Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami określa art. 87 ust. 2 cyt. ustawy, tj.:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- 2) uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych, edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych oraz opieka nad zabytkami,
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Deklaracja ochrony dziedzictwa narodowego oraz stworzenie warunków upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego zawiera art. 5, art. 6 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r.(Dz.U. z 1997r. Nr 78, poz. 483, z 2001r. Nr 28, poz. 319, z 2006r. Nr 200, poz. 1471)

Zgodnie z zapisami Ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) art. 7 ust. 1 pkt 9 Gmina realizuje zadania własne mające na celu zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, obejmujących m.in. sprawy kultury w tym, bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Głównym aktem prawnym regulującym przedmiot, zakres i formy ochrony i opieki nad zabytkami jest Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003r. (Dz.U. z 2003r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.).

Zgodnie z art. 3 pkt 1 zabytkiem jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Ochronie i opiece, bez względu na stan zachowania, podlegają:

zabytki nieruchome będące, w szczególności:

- krajobrazami kulturowymi,
- układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,

- dziełami architektury i budownictwa,
- dziełami budownictwa obronnego,
- obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami, i innymi zakładami przemysłowymi,
- cmentarzami,
- parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

zabytki ruchome będące, w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997r. o bibliotekach (Dz.U. Nr 85, poz. 539 z późn. zm.),
- instrumentami muzycznymi,
- wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

- pozostałościami terenowymi pradziejowego historycznego osadnictwa,
- cmentarzyskami,
- kurhanami,
- relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego,

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii kultury

Ustawa nakłada na Gminę szereg praw i obowiązków w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, są to m.in.:

- prawo utworzenia przez Radę Gminy (po uprzednim zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków) parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej (art. 16),
- uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz strategii rozwoju gminy (art. 18),
- obowiązek prowadzenia przez Wójta gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków (art. 22 ust. 4),
- sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego jednostka samorządu terytorialnego posiada tytuł prawny wykonywane w ramach zadań własnych (art. 71),
- prawo ubiegania się przez Gminę dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane wykonywane przy zabytku będącego własnością tej jednostki (art. 73),
- prawo udzielania przez Radę Gminy, dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art. 81),
- sporządzanie przez Wójta i przyjmowanie przez Radę Gminy na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami, z którego co dwa lata Wójt przedstawia sprawozdanie Radzie Gminy (art. 87).

Uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdują się w szeregu obowiązujących ustaw, w tym w:

- 1) Ustawie z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (t. j. Dz.U. z 2008r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.).
- 2) Ustawie z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz.U. Nr 92, poz. 880 z późn. zm.).
- 3) Ustawie z dnia 21 sierpnia 1997r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz.U. z 2004r. Nr 261, poz. 2603 z późn. zm.).
- 4) Ustawie z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.).
- 5) Ustawie z dnia 7 lipca 1994r. Prawo budowlane (Dz.U. z 2006r. Nr 156, poz. 1118 z późn. zm.).
- 6) Ustawa z dnia 25 października 1991r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2001 Nr 13, poz 123).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach regulują przepisy:

- 1) Ustawy z dnia 21 listopada 1996r. o muzeach (Dz.U. z 1997r. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.).
- 2) Ustawy z dnia 27 czerwca 1997r. o bibliotekach (Dz.U. Nr 85, poz. 539 z późn. zm.).

Zasady ochrony materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- 1) Ustawy z dnia 14 lipca 1983r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. z 2006r. Nr 97, poz. 673 z późn. zm.).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

4.1.1. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Ochrona i opieka nad zabytkami jest istotnym elementem polityki kulturalnej państwa. W celu stworzenia warunków niezbędnych do jej realizacji Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego opracowuje, przy pomocy Generalnego Konserwatora Zabytków, krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

W dokumencie tym określa się, w szczególności, cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji.

W 2004 roku Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyjął harmonogram prac do opracowania Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Za zadanie priorytetowe polityki Państwa w dziedzinie ochrony zabytków uznano stworzenie mechanizmów pozwalających na dostosowanie tej sfery życia do warunków gospodarki rynkowej w celu zapewnienia pełnej ochrony narodowego dorobku kulturowego oraz wskazaniu możliwości zasad funkcjonowania ochrony zabytków w zjednoczonej Europie.

Celem programu jest wzmocnienie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce. W związku z tym stworzono wykładnię porządkową ochrony zabytków poprzez wskazanie siedmiu podstawowych zasad konserwatorskich.

- 1) Zasada Primum non nocere.
- 2) Zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materiałnych i niematerialnych).
- 3) Zasady niezbędnej ingerencji (powstrzymanie się od działań niekoniecznych).
- 4) Zasady, zgodnie z którą usuwać należy to i tylko to co na oryginał działa niszcząco,
- 5) Zasada czytelności i odróżnialności ingerencji.
- 6) Zasada odwracalności metod i materiałów.
- 7) Zasada wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

W trakcie prac nad programem przyjęto poniżej podane tezy dotyczące jego zakresu:

- 1) Uwarunkowania ochrony i opieki nad zabytkami, ocena stanu zabytków ruchomych i nieruchomych, pomników historii i obiektów wpisanych na listę światowego dziedzictwa, ocena stan służb konserwatorskich, opieki nad zabytkami oraz uregulowań prawnych.
- 2) Działania o charakterze systemowym: powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną, ochrony przyrody, polityką przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa; wypracowanie strategii ochrony dziedzictwa kulturowego i wprowadzenie jej do polityk sektorowych.
- 3) System finansowania: stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej.
- 4) Dokumentowanie, monitorowanie i standaryzacja metod działania: dokumentowanie, monitorowanie, ujednoczenie metod działań profilaktycznych, konserwatorskich, restauratorskich i ochronnych.
- 5) Kształcenie i edukacja, kształcenie specjalistyczne, podyplomowe i system uznawalności wykształcenia, edukacja społeczeństwa, edukacja właścicieli i użytkowników.
- 6) Współpraca międzynarodowa: współpraca z instytucjami i organizacjami, współpraca z obszarze Europy Środkowej.

4.1.2. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2013 została przyjęta przez Rząd RP 21 września 2004r., jego przedłużenie czyli „Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 przyjęto w 2005 roku. Powyższe dokumenty służą wdrożeniu Narodowego Programu Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego.”

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 - 2013, obejmuje wszystkie sfery i zagadnienia związane z funkcjonowaniem kultury. W ramach prac nad Dokumentem określono nową misję, którą w ramach przedstawionych założeń do strategii, wypełniać powinny instytucje zarządzające, pośredniczące, finansujące, współpracujące oraz wnioskodawcy.

Misją tą jest: Zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów.

Omawiany dokument wśród najważniejszych celów strategicznych państwa w zakresie ochrony zabytków wymienia:

- przygotowanie skutecznego systemu prawno-finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami,
- podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa,
- poszukiwanie instrumentów wzmacniających efekty działalności służby konserwatorskiej,
- ograniczenie uznaniowości konserwatorów poprzez nałożenie na nich odpowiedzialności za niezgodne z prawem postępowanie.

Założenia do Narodowej Strategii Rozwoju Kultury zostały określone następująco:

- 1) Państwo powinno realizować zadania z zakresu kultury poprzez działania Ministra Kultury oraz działania jednostek samorządu terytorialnego.
- 2) Wydatki publiczne na kulturę w Polsce powinny wzrosnąć.
- 3) Minister Kultury realizuje zadania własne poprzez narodowe programy kultury, narodowe instytucje kultury, placówki badawczo-rozwojowe, wyspecjalizowane instytucje typu arm's length oraz zlecanie zadań instytucjom samorządowym i pozarządowym.
- 4) Budżet Ministra Kultury powinien być adekwatny do nowych działań. Ze względu na ograniczenia budżetu państwa winno poszukiwać się pozabudżetowych środków finansujących kulturę. W tym celu proponuje się uzupełnienie istniejącego modelu finansowania kultury o rozwiązania stosowane w Europie, tworzące fundusze celowe dla realizacji polityk w poszczególnych obszarach kultury.
- 5) Państwo, w tym Minister Kultury, powinno być partnerem dla jednostek samorządu terytorialnego i wspólnie z nimi kształtować kulturę w regionach.
- 6) Samorządy terytorialne powinny zyskać większą motywację w kształtowaniu instytucjonalnego zaplecza dla rozwoju kultury, w tym do wypełniania założonych w lokalnych strategiach rozwoju celów w sferze kultury, a rola państwa powinna sprowadzać się do badań naukowych i monitorowania tej sfery oraz do skutecznego zapobiegania sytuacjom kryzysowym. Jednocześnie Minister Kultury powinien posiadać odpowiednie środki na sprawowanie mecenatu nad działalnością instytucji kultury oraz instrumenty o charakterze motywującym, za pomocą których możliwa będzie realizacja polityki kulturalnej państwa w regionach.
- 7) Zwiększyć powinna się społeczna partycypacja w sferze odpowiedzialności za kulturę, m.in. poprzez uspołecznienie decyzji podejmowanych w sferze kultury w regionach (lokalne strategie kulturalne, społeczne ciała opiniujące funkcjonowanie instytucji kultury). Wzrosnąć powinna również rola organizacji pozarządowych, poprzez równouprawnienie ich w dostępie do środków publicznych na zadania w sferze kultury.
- 8) Unowocześnienie procesu zarządzania sferą kultury i usług kulturalnych.
9. qw

Wszystkie zaplanowane działania zaprogramowane w strategii powinny być dostępne dla mniejszości narodowych oraz instytucji prowadzonych przez te społeczności w celu pielęgnowania różnorodności kulturowej i ich tradycji jako dorobku polskiej kultury.

10. Rosnące znaczenie powiązania kultury z rozwojem gospodarczym i dochodami regionów jest podstawą dla podjęcia działań w kształtowaniu zintegrowanych produktów turystycznych, wykorzystujących (i działających na ich rzecz) elementy dziedzictwa kulturowego, aktywność instytucji kultury oraz skoncentrowane wokół tych instytucji przemysły kultury.
11. Strategicznymi obszarami w okresie programowania 2004 - 2013 są:
  - a) promocja czytelnictwa i wsparcie sektora książek i wydawnictw,
  - b) ochrona dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie ochrona i rewaloryzacja zabytków,
  - c) rozwój szkolnictwa artystycznego, w tym rozbudowa i modernizacja infrastruktury oraz unowocześnianie programów edukacji artystycznej i dostosowanie ich do rynku pracy,
  - d) wzmocnienie efektywności działania i roli instytucji artystycznych w kreowaniu sfery kultury, w tym i promocji polskiej twórczości artystycznej,

- e) stworzenie systemu wspierania współczesnej twórczości artystycznej, stworzenie instytucji zajmujących się jej dokumentowaniem, gromadzeniem i udostępnianiem.
12. Zwiększenie samodzielności instytucji kultury, także w znaczeniu ekonomicznym oraz wyposażenie ich w odpowiednie narzędzia finansowe, wpłynie pozytywnie na ich efektywność i konkurencyjność na rynku usług kulturalnych oraz na samodzielność programową.
  13. Rolą Ministra Kultury oraz jednostek samorządu terytorialnego jest motywowanie społeczności do partycypacji w funkcjonowaniu sfery kultury, w tym do dobrowolnego udziału w finansowaniu instytucji i wydarzeń kulturalnych oraz twórców za pomocą stworzonych narzędzi podatkowych. W tym celu Minister Kultury i samorządy powinny rozszerzyć obowiązki odpowiednich komórek swoich urzędów w zakresie promocji społecznej odpowiedzialności obywateli za kulturę (wspólne kampanie promocyjne, powstawanie społecznych paneli eksperckich i ciał doradczych związanych z możliwością pozyskania dodatkowych funduszy na kulturę w regionach).
  14. W związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej w równym stopniu zadaniem Ministra Kultury, jednostek samorządu terytorialnego i instytucji kultury staje się pozyskanie środków na kulturę z funduszy strukturalnych oraz innych środków Unii Europejskiej. W tym celu Minister Kultury i jednostki samorządu i instytucji kultury powinny zapewnić odpowiednie środki na wkład własny do projektów realizowanych w sferze kultury.
  15. Założenia do Narodowej Strategii Rozwoju Kultury zostały poddane publicznej dyskusji z udziałem przedstawicieli środowisk twórczych, jednostek samorządu terytorialnego i partnerów społecznych. Strategia została uzupełniona o wnioski z tej dyskusji i zostanie przedstawiona do zatwierdzenia przez Radę Ministrów jako program działań na lata 2004–2013. Strategia zawiera działania instytucjonalne, organizacyjne, prawne, finansowe i kontrolne, wraz ze wskazaniem jednostek odpowiedzialnych za realizację tych zadań oraz potrzeb finansowych Ministra Kultury do realizacji strategii i źródła ewentualnego pochodzenia pozostałych środków. Integralną częścią strategii są narodowe programy kultury: „Promocja czytelnictwa i rozwój sektora książki”, „Rozwój instytucji artystycznych na lata 2004-2013”, „Wspieranie debiutów i rozwój szkół artystycznych Maestria na lata 2004 - 2013” oraz „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego”.

4.2. Strategiczne cele polityki województwa i powiatu w zakresie opieki nad zabytkami

4.2.1. Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2020

Strategia rozwoju województwa, stanowi główne narzędzie polityki regionalnej wytycza kierunki i cele działań podejmowanych przez władze województwa, a ich zakres w istotny sposób determinuje procesy rozwojowe regionu. Jest też ważnym punktem odniesienia dla powstających na poziomie województwa dokumentów programowych i planistycznych, w tym regionalnego programu operacyjnego, strategii sektorowych, programów, planów i działań.

Dotychczasowa Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego, została uchwalona w 2001 roku. Aktualizacji dokumentu dokonano w dniu 29.05.2006r. Zaktualizowana Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego wyznacza perspektywę rozwoju regionu do 2020r.

Dążenia i aspiracje władz województwa określa misja strategiczna:

„Mazowsze jako najbardziej rozwinięty gospodarczo region w Polsce podejmuje uczestnictwo w rywalizacji z innymi rozwiniętymi regionami, poprzez eliminowanie dysproporcji rozwojowych, rozwój nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy oraz zapewnienie mieszkańcom Mazowsza optymalnych warunków do rozwoju jednostki, rodziny, jak i całej społeczności, przy jednoczesnym zachowaniu spójnego i zrównoważonego rozwoju.” Uszczegółowienie jej istoty zawierają poszczególne cele Strategii, wyznaczające najistotniejsze kierunki działań.

Zamierzeniami Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego w zakresie kultury i turystyki są promocja i zwiększanie atrakcyjności turystycznej regionu w oparciu o walory środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego oraz kształtowanie tożsamości regionu a także kreowanie i promocja jego produktu.

Celem działań promocyjnych jest budowanie trwałego i stabilnego wizerunku Mazowsza, którego dynamiczny rozwój oparty jest na wysokich walorach kulturowych materialnych i niematerialnych oraz przyrodniczych. Wymiernym efektem prowadzonej promocji będzie, zwiększenie wartości turystycznych regionu oraz aktywizacja obszarów wiejskich.

W tym celu podjęte zostaną następujące działania:

- wzmocnienie dotychczasowych kierunków działań samorządu propagujących zasoby dziedzictwa kulturowego oraz rozwój kultury w regionie,
- rewitalizacja zespołów zabytkowych i wykorzystanie ich do rozwoju funkcji turystycznych,
- wsparcie tworzenia lokalnych parków kulturowo-historycznych wokół istniejących zabytków architektury umożliwiających rozwój funkcji turystycznych,
- rozwój sieci szlaków turystycznych w obrębie województwa mazowieckiego, w tym sieci dróg o znaczeniu turystycznym, szlaków i ścieżek rowerowych oraz ich włączenie do sieci w sąsiednich województwach,

Główne zamierzenia strategiczne dotyczące turystyki i kultury obejmują:

- wykreowanie pasm turystyczno-kulturowych na rzecz rozwoju usług turystyczno-rekreacyjnych, przy jednoczesnym upowszechnianiu wiedzy o historii regionu i jego bogactwach;
- rozbudowanie zaplecza turystycznego (m.in. hoteli, pensjonatów, schronisk młodzieżowych),
- promowanie turystyki i sportów wodnych poprzez wyznaczenie i utrzymanie szlaków wodnych, rozwój żeglugi rzecznej oraz zaplecza towarzyszącego np. porty, przystanie, stacje, ośrodki turystyki wodnej,
- rozwijanie zintegrowanego systemu promocji i informacji turystycznej,
- utworzenie, we współpracy z samorządami lokalnymi, regionalnej sieci obsługi ruchu turystycznego, dostarczającej autoryzowanej oferty turystyczno-wypoczynkowej dla różnych segmentów rynku turystyki i wypoczynku w regionie,
- tworzenie dogodnych warunków do rozwoju kompleksów wypoczynkowych, rekreacyjnych i balneologicznych wraz z zakładami geotermalnymi oraz ich promocja,
- promocja wartości turystycznych regionu przy użyciu reklamy i upowszechniania wiedzy we współpracy z organizatorami turystyki,
- promowanie bogactwa Kampinoskiego Parku Narodowego, parków krajobrazowych, unikalnych tradycji: kurpiowskich, łowickich, podlaskich, kołbielskich oraz innych, czemu służyć będą organizowane wystawy twórczości regionalnej,
- wspieranie inicjatyw mających na celu promocję działalności sprzyjającej integracji Mazowsza, jako regionu o bogatej historii, wartościach przyrodniczych i wyrazistej tożsamości,
- wspieranie działalności Biura Przedstawicielskiego Województwa Mazowieckiego w Brukseli, które umożliwia efektywną promocję Mazowsza w Unii Europejskiej.
- zorganizowanie Regionalnej Organizacji Turystycznej oraz lokalnych organizacji turystycznych;
- powołanie Centrum Folklorystycznego skupiającego najciekawsze i unikalne wytwory kultur regionalnych,
- wydawanie publikacji promocyjnych oraz kreowanie pozytywnego wizerunku regionu w mediach

Kształtowanie tożsamości regionu oraz kreowanie i promocja jego produktu regionalnego, w założeniach strategii przyczyni się do budowania i wzmacniania tożsamości, atrakcyjności i promocji regionu w wymiarze krajowym i europejskim.

W związku z tym zostaną podjęte następujące działania polegające na:

- utworzenie instytucjonalnych ram, np. za pomocą regionalnego systemu certyfikacji, dla wspierania rozwoju marek regionalnych (np. tradycyjnych produktów żywnościowych czy produktów turystycznych),
- wspieraniu organizacji i stowarzyszeń regionalnych i lokalnych, które nie tylko kultywują wartości tradycyjne, ale również kreują aktywne postawy społeczne, lokalny patriotyzm, a także integrują społeczności lokalne w dostosowywaniu się do nowych warunków społeczno-gospodarczych,
- ochronie i promocji, którymi powinny zostać objęte zespoły urbanistyczne i dziedzictwo drewniane (w tym miejscowości o charakterystycznej unikalnej drewnianej zabudowie letniskowej położonej wzdłuż tzw. linii otwockiej), cenne krajobrazy kulturowe wsi i małych miast,
- promocji unikalnych zabytków architektury, miejsc pamięci narodowej oraz zamieszkania i pobytu wielkich twórców identyfikujących się z regionem,

- wspieraniu rozwoju dziedzin nauki, w tym humanistycznych, mających istotny wpływ na zachowanie i popularyzację dziedzictwa kulturowo-historycznego Mazowsza,
- kreowaniu regionalnych ośrodków tożsamości kulturowej,
- pielęgnowaniu i kultywowaniu lokalnych tradycji i zwyczajów, znajomości historii regionu,
- wprowadzeniu zintegrowanego systemu informacji kulturalnej, promującego dziedzictwo kulturowe i tradycję, funkcjonującego jako portal internetowy, dzięki któremu podawane będą informacje o wydarzeniach kulturalnych, wystawach, targach regionalnych, krajowych i zagranicznych promujących Mazowsze,
- promocji odrębności historyczno-kulturowej Mazowsza, nurtów kultury ludowej i wysokiej, dążąc do zahamowania pogłębiającej się dysproporcji między nimi poprzez aktywne wsparcie ośrodków i środowisk lokalnych, a także poprawę dostępu do kultury skupionej w Warszawie dla ludności spoza stolicy,
- organizowaniu okolicznościowych i stałych imprez lokalnych (targów, festiwali, konkursów),
- podjęciu szerszych działań promocyjnych wśród regionów polskich i europejskich,
- prezentowaniu szerokiej oferty związanej z kulturą regionu (obrzędy, rękodzieło, tradycje, kapele i zespoły folklorystyczne) oraz opracowanie katalogu ofert produktów regionalnych,
- ekspozycji regionalnych produktów ekologicznych i turystycznych, uwzględniających lokalne tradycje (przykładowo palmy kurpiowskie, wycinanki kołbielskie, czy strój łowicki), związanych z krajobrazem (wierzba, bocian) lub kulturą (Chopin i Żelazowa Wola),
- upowszechnianiu wiedzy o regionie poprzez organizowanie seminariów, debat, dyskusji oraz imprez.

4.2.2. Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Radomskiego 2007 - 2013

Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Radomskiego zatwierdzony w 2007 roku ukazuje aktualną sytuację powiatu radomskiego w zakresie środowiska naturalnego, zagospodarowania przestrzennego, gospodarki, sfery społecznej oraz dziedzictwa kulturowego. Omawia główne zadania stojące przed samorządem ustala ich hierarchię, omawia rodzaje inwestycji i rozwiązań oraz źródła ich finansowania.

Opracowanie ma posłużyć możliwie szerokiemu i kompleksowemu rozpoznaniu obecnego stanu rozwoju, wyodrębnieniu uwarunkowań sprzyjających rozwojowi, bądź też rozwój ograniczających, określeniu mocnych i słabych stron powiatu.

Wśród problemów występujących na obszarze dziedzictwa kulturowego dokument wymienia m.in. niedoinwestowanie w obiekty kulturowe oraz brak spójnego, regionalnego systemu obszarów chronionych.

Warunkami sprzyjającymi poprawie sytuacji w powiecie są m.in. promowanie walorów turystycznych krajobrazowych, zabytkowych i historycznych oraz wyznaczenie terenów na działalność turystyczną.

4.2.3. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa stanowi podstawowy dokument wyznaczający cele i kierunki rozwoju regionu w układzie przestrzennym. Dokument zawiera uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne rozwoju województwa mazowieckiego, cele oraz kierunki zagospodarowania przestrzennego, w tym inwestycje celu publicznego o charakterze ponadregionalnym. Aktualnie obowiązujący plan zagospodarowania przestrzennego przyjęty został uchwałą Sejmiku Województwa Mazowieckiego w dniu 7 czerwca 2004r.

Plan zagospodarowania przestrzennego stanowi wykładnię polityki przestrzennej województwa. Podstawowym celem tej polityki jest stworzenie warunków do osiągnięcia spójności terytorialnej oraz trwałego i zrównoważonego rozwoju poprawy życia oraz zwiększenia konkurencyjności regionu.

Głównym celem planu jest określenie polityki przestrzennej Mazowsza polegającej na ustaleniu zasad organizacji struktury przestrzennej województwa w zakresie: podstawowych elementów sieci osadniczej, rozmieszczenia infrastruktury technicznej i społecznej, wymagań dotyczących ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego.

Celem polityki planu w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego jest kształtowanie tożsamości kulturowej Mazowsza. Polityka ta jest adresowana przede wszystkim do rejonów miast i miejscowości charakteryzujących się najcenniejszymi układami urbanistycznymi, wartościami krajobrazowymi, tradycją historyczną i zabytkowymi obiektami architektonicznymi. Efektem tej polityki jest postulat objęcia ochroną prawną cennych krajobrazów kulturowych; krajobrazu kulturowego wsi i małych miast; zespołów budownictwa dREW-

nianego; ośrodki tożsamości regionu; układów ruralistycznych i urbanistycznych; miejsc pamięci narodowej.

W sferze kultury niematerialnej polityka województwa będzie realizowana przez: propagowanie wiedzy o regionie i małych ojczyznach; pielęgnowanie odrębności kulturowej i wspieranie tożsamości ludowej; promowanie walorów kulturowych regionu oraz regionalnego folkloru poprzez różne formy organizacji imprez folklorystyczno-kulturowych oraz informowanie w mediach i wydawnictwach docierających do szerokiej rzeszy odbiorców; edukację w zakresie historii regionu i jego tożsamości kulturowej; wykorzystanie nowoczesnych technologii do zwiększenia możliwości edukacyjnych zapoznania się z dorobkiem kultury regionalnej i spuścizny kulturowej

4.2.4. Wojewódzki program opieki nad zabytkami na lata 2006 - 2009

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2006 - 2009 opracował Zespół powołany przez Marszałka Województwa Mazowieckiego zarządzeniem nr 168/2004 z dnia 24 listopada 2004r. Dokument został przyjęty przez Sejmik Województwa Mazowieckiego uchwałą Nr 226/05 dnia 19 grudnia 2005r.

Założeniem strategicznym programu jest: Utrwalenie dziedzictwa kulturowego regionu w celu budowania tożsamości regionalnej oraz promocji turystycznej Mazowsza w kraju i za granicą w połączeniu z aktywizacją obywatelską i zawodową społeczności lokalnych; kreowanie turystycznych pasm przyrodniczo – kulturowych.

W ramach programu określono pięć celów operacyjnych, oraz szereg konkretnych zadań przypisanych poszczególnym działaniom.

Cele operacyjne:

I. Zachowanie materialnej i niematerialnej spuścizny historycznej regionu.

- opieka nad zabytkami nieruchomymi-rozpoznanie i weryfikacja zasobów środowiska kulturowego,
- integracja systemów ochrony krajobrazu, przyrody i dziedzictwa kulturowego,
- eksponowanie zabytków o szczególnej wartości (ośrodków krystalizujących regionalny krajobraz kulturowy; ważniejszych stanowisk archeologicznych, zabytków ruchomych zwłaszcza wytworów sztuki czy rzemiosła ludowego,
- zapobieganie degradacji zabytków (wspieranie rewaloryzacji obiektów zabytkowych i działań służących opiece nad zabytkami; opracowanie zasad współpracy samorządów: wojewódzkiego, gminnych i powiatowych przy realizacji zadań ochrony zabytków, zwłaszcza warunków i form współpracy z właścicielami zabytków, opracowanie zasad postępowania w sytuacjach kryzysowych zagrożenia materialnego,
- istnienia zabytków i ich wdrażanie;
- budowanie społecznej akceptacji dla ochrony zabytków;
- prowadzenie stałej współpracy z WUOZ w zakresie opracowania i monitorowania listy zabytków zagrożonych w istnieniu,
- kształtowanie postaw promujących działania chroniące zabytki (upowszechnianie standardów wyciecznych do prac konserwatorskich, restauratorskich, zabezpieczających, ratowniczych i interwencyjnych.

II. Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego wsi i miast historycznych.

- wypracowanie modelu wdrażania lokalnych programów rewitalizacji centrów małych miast historycznych,
- promowanie tradycyjnych wzorów lokalnej architektury,
- wspieranie rewitalizacji zespołów ruralistycznych i urbanistycznych

III. Utrwalanie zasobów dziedzictwa kulturowego w świadomości mieszkańców.

- kreowanie wyobrażeń na temat tożsamości historycznej i kulturowej Mazowsza z uwzględnieniem specyfiki lokalnej,
- wykorzystanie tożsamości i wartości dziedzictwa jako elementu rozwoju regionalnego i lokalnego,
- wspieranie działań organizacji pozarządowych w realizacji zadań związanych z edukacją regionalną,

- wspieranie twórczości artystycznej, ludowej o znaczeniu lokalnym, regionalnym i ogólnonarodowym,
- promowanie najlepszych rozwiązań w zakresie realizacji programów edukacyjnych o historii regionu

IV. Promocja walorów kulturowych Mazowsza z wykorzystaniem nowoczesnych technologii.

- opracowanie i wdrażanie systemu informacji o najcenniejszych zabytkach regionu ze szczególnym uwzględnieniem Warszawy,
- wykorzystanie nowoczesnych technologii do zwiększania dostępności dorobku kultury regionalnej,
- promocja kultury ludowej,
- wykorzystanie tożsamości kulturowej jako elementu marketingowego.

V. Zwiększenie dostępności obiektów zabytkowych poprzez ich wykorzystanie dla funkcji turystycznych, kulturalnych i edukacyjnych – kreowanie pasm przyrodniczo – kulturowych.

- kreowanie pasm przyrodniczo-kulturowych w województwie ze szczególnym uwzględnieniem szlaków nadrzecznych,
- wspieranie działań dotyczących komercyjnego wykorzystania obiektów zabytkowych na cele kulturalne, turystyczne

5. Strategiczne cele polityki gminy w zakresie opieki nad zabytkami

5.1. Plan Odnowy Miejscowości Jedlnia-Letnisko.

Plan Odnowy Miejscowości Jedlnia-Letnisko na lata 2008-2013 został przyjęty przez Radę Gminy uchwałą nr XXI/179/2008 24 października 2008r. uchwałą nr XXVIII/253/2009 z 6 lipca 2009r. przyjęto uchwałę w sprawie aktualizacji Plan Odnowy.

Plan Odnowy Miejscowości Jedlnia-Letnisko zawiera wykaz priorytetowych zadań mających na celu rozwój sołectwa Jedlnia-Letnisko. W dokonanej analizie zasobów miejscowości, w której wzięto pod uwagę m.in. takie aspekty jak środowisko, przyrodnicze i kulturowe, infrastrukturę, gospodarkę, rolnictwo: walory architektury wiejskiej oraz walory zagospodarowania przestrzennego oceniono jako średnie dla znaczenia rozwoju miejscowości. Najwyżej sklasyfikowano walory krajobrazowo – przyrodnicze. Za podstawowy czynnik rozwojowy gminy uznano turystykę i rekreację.

Misję miejscowości określono następująco: Jedlnia-Letnisko bezpieczna i spokojna, atrakcyjna turystycznie, pełniąca funkcje administracyjne, kulturalne, rekreacyjno - sportowe z rozwiniętą infrastrukturą techniczną, dążąca do poprawy życia jej mieszkańców.

5.2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jedlnia- Letnisko. Cele i polityka rozwoju kierunku zagospodarowania przestrzennego.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jest wyznacznikiem celów rozwoju gminy, strategii ich osiągnięcia, kierunków zagospodarowania przestrzennego, doboru narzędzi prawnych i organizatorskich ich realizacji.

Za funkcje wiodące w rozwoju gminy uznano: rozwiniętą wyposażoną w odpowiednią bazę i infrastrukturę rekreację i wypoczynek o charakterze subregionalnym, oraz zrestrukturyzowane i zmodernizowane dostosowane do nowych potrzeb rolnictwo.

Jako główny cel rozwoju gminy uznano: Osiągnięcie harmonijnego, wszechstronnego i trwałego rozwoju gminy, zapewniającego stabilność gospodarczą, ład przestrzenny, zachowanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych, pełne wyposażenie w obiekty i urządzenia infrastruktury, właściwą obsługę w zakresie komunikacji, zaspokojenie bieżących potrzeb mieszkańców oraz tworzenie warunków umożliwiających stały wzrost poziomu jakości życia i zaspakajania potrzeb przyszłych pokoleń.

Wśród celów pomocniczych w dziedzinie kultura Studium wymienia m.in.

- zachowanie tożsamości kulturowej obszaru,
- zachowanie specyfiki i walorów krajobrazu przyrodniczo-kulturowego,
- rozszerzenie zakresu prawnej ochrony; terenów, obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe, układów przestrzennych,
- ochrona walorów architektonicznych zanikającej drewnianej zabudowy mieszkaniowej i letniskowej

6. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa krajobrazu kulturowego gminy

6.1. Charakterystyka gminy

Jedlnia-Letnisko, powiat radomski, województwo mazowieckie – gmina położona na północny wschód od Radomia, w obrębie mezoregionu Równiny Radomskiej, będącego częścią Niziny Mazowieckiej. Gmina zajmuje powierzchnię 65,57km², co stanowi 4,3% powierzchni powiatu. W jej skład wchodzi 21 sołectw: Aleksandrów, Antonówka, Cudnów, Dawidów, Groszowice Gzowice, Gzowice Folwark, Gzowice Kolonia, Jedlnia-Letnisko, Myśliszewice, Natolin, Piotrowice, Rajec Poduchowny, Rajec Szlachecki, Sadków, Sadków Górki, Siczki, Słupica, Wrzosów.

Liczba mieszkańców gminy według danych z 2006 wynosi 11.413. Największy stopień zaludnienia występuje w sołectwach: Jedlnia-Letnisko 3.692 mieszkańców, Groszowice – 1.014 mieszkańców, Rajec Szlachecki – 855 mieszkańców, Rajec Poduchowny – 799 mieszkańców. Najmniejsze zaludnienie występuje w sołectwach: Kolonka – 31 mieszkańców Gzowice Folwark - 8 mieszkańców.

Jedlnia-Letnisko jest gminą o charakterze wiejskim. Według danych z roku 2002 użytki rolne zajmują obszar 78%. Gmina posiada specyficzny mikroklimat dzięki położeniu jej w obrębie Puszczy Kozienickiej. Lasy zajmują 13% powierzchni gminy. Na terenie gminy znajduje się utworzony w 1982 roku rezerwat „Jedlnia” o powierzchni 86,42ha. W drzewostanie 140-200 letnim dominuje sosna zwyczajna, dęby szypułkowe i bezszypułkowe, brzozy, jodły, jawory i graby. W runie występują liczne gatunki chronione m.in. miodunka wąskolistna, turzyca pagórkowata, buławnik czerwony, liliazłotogłów, lędzwan czarny. Na obszarze gminy znajduje się sztuczny zalew „Siczki” utworzony na rzece Gzówce w 1976 roku., który zajmuje powierzchnię ok. 40ha.

6.2. Rys historyczny gminy

Jak podaje „Słownik etymologiczny miast i wsi” obszar nad Gzówką był zamieszkały od dawna. Władysław Jagiełło miał tu swój folwark łowiecki. W 1387 roku specjalnym przywilejem, uwolnił mieszkańców od danin, czyniąc ich łowcami królewskimi.

W 1865r. na obrzeżach Puszczy Kozienickiej, jako część letniskowa jednej z najstarszych osad myśliwsko – bartniczych, powstała miejscowość o nazwie Mokrzec.

Po powstaniu styczniowym chłopci ze wsi Huta Piotrowicka (obecnie Aleksandrów) i Piotrowic (założonych w czasach średniowiecznych), otrzymali w drodze darowizny sześciomorgowe działki, położone po obu stronach drogi łączącej szosę kozienicką ze wsią Słupica gdzie zaczęli stawiać swe pierwsze domy.

Punktem zwrotnym w historii osady było wybudowanie w latach 1884 - 1886 linii kolejowej na trasie Zagłębie - Radom – Dęblin, a przy niej stacji Jedlnia. Dyrekcja Lasów Państwowych w Radomiu, przeznaczyła część terenów zalesionych w okolicach stacji na działki budowlane gdzie pierwsi osadnicy, przeważnie kolejarze z Radomia, wybudowali domy mieszkalne.

W pierwszych latach XX wieku Jedlnia zyskała status miejscowości o walorach uzdrowiskowych. Zamożni mieszkańcy Radomia i okolic zaczęli budować tu pierwsze domy letniskowe wzorowane na willach podwarszawskich linii otwockiej w tzw. stylu Świdermajer który ma swe źródło m.in. w architekturze szwajcarskiej, rosyjskiej i mazowieckiej, jak również narodowej (styl zakopiański). Tutaj zamieszkał m.in. ówczesny prezydent Radomia - Czesław Golczewski.

W 1917r. miejscowość otrzymała nazwę Jedlnia-Letnisko za sprawą rejenta Marcina Kaliszczaka oraz Ludwik Żerańskiego. W 1920r. w Jedlni została utworzona szkoła powszechna. W tym okresie miejscowość zamieszkiwało ok.500 osób. W okolicy powstały dwa nieduże zakłady przemysłowe: fabryka elementów ceramicznych dla przemysłu elektrycznego oraz tartak. Rozwój osiedla przyczynił się do erygowania parafii w 1921r. Kościół parafialny wybudowano w dwóch fazach 1905-1906 oraz 1921-1924r.

W czasie II wojny światowej Jedlnia należała do ważnych punktów konspiracyjnych ziemi radomskiej. Była siedzibą podobwodu AK kryptonim Kasia, którego komendantem był por. Edward Gauze. Pobliskie lasy były także miejscem licznych zbrodni popełnianych przez Hitlerowców na okolicznej ludności.

Do 1954 siedzibą gminy były Gzowice w latach 1945-1975 administracyjnie należące do województwa kieleckiego, w latach 1975-1998 do województwa radomskiego. W 1978 roku Jedlnia-Letnisko została siedzibą gminy. Ważnym wydarzeniem było utworzenie na rzece Gzówce 2,5km zalewu.

Do ważniejszych wsi w gminie należą Gzowice, Groszowice, Piotrowice, Rajec Poduchowny, Słupica.

Groszowice - wieś znajduje się w gminie Jedlnia-Letnisko w powiecie radomskim w odległości 8km na wschód od Radomia. Ludność około 900 mieszkańców. We wsi funkcjonuje kościół parafialny pod wezwaniem Bł. siostry Faustyny. Wieś rozciąga się wzdłuż drogi wiejskiej asfaltowej na długości 3,5km równoległe do linii kolejowej Radom – Dęblin - Lublin. Reprezentuje typ wsi- ulicówki. Dawna zabudowa mieszkalna

znikła z krajobrazu wsi, domy z 2 poł. XIX w. i pocz. XX w. zostały rozebrane lub zmodernizowane, przebudowane tracąc swoje walory architektoniczne i historyczne. Natomiast pozostało więcej z dawnej zabudowy gospodarskiej. Zachowały się ślady dawnego rozplanowania, układ działek i zabudowy.

Gzowice - należą do najstarszych wsi w radomskim i są notowane już w XII wieku, w XV w. pracowało kilka młynów na Gzówce. Mieszkańcy wsi walczyli pod Wiedniem i zostali wynagrodzeni przez króla Jana III Sobieskiego w roku 1685. Typ wsi- ulicówka.

Jeszcze w latach 80 - tych w Gzowicach notowano ok. 20 domów z XIX w. Niestety zmiany cywilizacyjne spowodowały, że budynki te w większości przestały istnieć. Do 1954r. była siedzibą władz gminy. Gzowice wzdłuż drogi nr 699 Gzowice Folwark- Niemianowice.

Piotrowice - wieś leży przy trasie nr 699 Jedlnia-Letnisko- Gzowice Folwark - Niemianowice.

Wzmiankuje się, że właściciel Piotrowic a zarazem sędzia grodzki radomski Tomasz Zawisza Krocowski ufundował w 1649 kamienną kolumnę w miejscowości Gzowice Folwark na pamiątkę bitwy pod Zborowem. Jednym z XIX-wiecznych dziedziców Piotrowic był Daniel Roszkowski, zmarły w poł. XX w. Na terenie wsi znajdują się ruiny młyna z 1919r.

We wsi istnieje najlepiej zachowany przykład domu wiejskiego z pocz.. XX w.

W Słowniku Geograficznym Królestwa Polskiego... z 1887r. napisano:

Piotrowice - fol., pow. radomski, gm. Gzowice, par. Radom, odl. od Radomia 11 w., ma 27 dm. (?), 97 mk., 781 mr. ziemi. Do P. należy Piotrowska Huta mająca 32 os. i 701 mr. ziemi. Fol. P. został podobno rozkolonizowany.

Słupica - leży we wschodniej części gminy. Została założona na przełomie XIX i XX w. na terenie Puszczy Kozienickiej i zasiedlona przez tzw. posaniaków, czyli mieszkańców wsi Posanie (lub Podsanie) leżącej nad Sanem. Posaniacy odznaczyli się dużą pracowitością i przedsiębiorczością, jednocześnie cechowało ich zamiłowanie do lasu. Początkowo trzymali się z daleka od tutejszej ludności. Małżeństwa zawierali tylko wśród swoich. Z czasem różnice między ludnością miejscową a przybyszami zatarły się. W 1827r. wieś liczyła 29 domów i 304 mieszkańców. W 1864r. jej powierzchnia wynosiła 1312 morgów i 158 prętów, czyli 734,55ha. Nazwa wsi pochodzi prawdopodobnie od wyrazu słupiec wkopany w ziemię bal mający na celu zaznaczenie odpowiednich odcinków czy określonego terytorium'. Istnieją też legendy, wyjaśniające pochodzenie nazwy wsi. W dawnych czasach mieszkańcy Radomia mieli przywozić do Słupicy swoje niewierne żony i wystawiać je na widok publiczny, przywiązując do słupów granicznych. Inna legenda głosi, iż nazwa wsi pochodzi od części pluga, tzw. słupicy.

Najwcześniej powstała zachodnia część wsi i dlatego nazywa się ją Starą Słupicą. Pozostałe części wsi mają również swoje nazwy, np.: Zaodrze, Ranczo, Dołek. Początkowo Słupica należała do parafii Jedlnia Kościelna. Dopiero w 1939r. zaczęto organizować parafię w Słupicy. W jej skład weszły wsie należące wcześniej do parafii Jedlnia Kościelna i Sucha: Cudnow, część Czarnej, Kościuszków, Marcelów i Słupica. Parafia została erygowana w 1946r. Już w 1817r. powstała w Słupicy elementarna szkoła rządowa. Była ona jedną z pierwszych szkółek okręgu radomskiego. Została zorganizowana w budynku wiejskim, gdzie jedno pomieszczenie pełniło funkcję sali lekcyjnej, a drugie stanowiło izbę dla nauczycieli. Szkoła ta była placówką jednoklasową przez 30 lat. W 1895r. rozpoczęto budowę nowej szkoły, którą otworzono w dwa lata później 16 IX 1897r. Był to już budynek murowany, składający się z klasy szkolnej, przedsionka, kuchni, dwóch pokoi i spiżarni dla nauczyciela. Po wojnie dokonano reorganizacji wnętrza budynku, przeznaczając pomieszczenia zajmowane przez kierownika szkoły na sale lekcyjne. Nadal jednak brakowało szkole tak niezbędnych pomieszczeń jak: świetlica, stołówka, czytelnia itp. Sytuacja została rozwiązana, kiedy 7 I 1974r. oddano do użytku nową, bardzo nowoczesną szkołę. Budynek ten spełnia swą rolę do dnia dzisiejszego (www.gwarypolskie.uw.edu.pl) Zachowały się pojedyncze domy mieszkalne z 1 poł. XX w. oraz kościół drewniany, obecnie nie użytkowany.

Wieś Rajec Poduchowny opisano poniżej (Park w Rajcu Poduchownym).

6.3. Charakterystyka zasobów dziedzictwa kulturowego gminy

Zasób dziedzictwa kulturowego gminy to przede wszystkim obiekty lub zespoły z przełomu XIX-XX w. czyli okresu intensywnego rozwoju przedmiotowego terenu. W tym czasie w budownictwie wiejskim zdecydowanie przeważało budownictwo drewniane oparte na tradycji ciesielskiej. Budowano w konstrukcji sumikowo-łatkowej lub częściowej wieńcowej (Przykład konstrukcji wieńcowej – na „jaskółczy ogon- chałupa nr 31 w Piotrowicach, pocz. XX w., chałupa nr 43 w Gzowicach, natomiast przykład konstrukcji sumikowo-łatkowej można dostrzec w domu przy ul. 1000- lecia 32 w Jedlni-Letnisko.) Charakterystyczne są dachy dwuspadowe lub dwuspadowe z naczółkiem. Te ostatnie odnajdziemy np. we wspomnianych wyżej domach w

Piotrowicach i Jedlni-Letnisko. Dachy przykrywano przeważnie strzechą. Dzisiaj zachowały się takie przykrycia jedynie na nielicznych budynkach gospodarczych. (stodoła w Gzowicach) W latach 20 - tych i 30- tych pojawiają się domy mieszkalne podobnie jak wcześniej na rzucie prostokąta, konstrukcji najczęściej sumikowo- łątkowej, z dodanymi przeszklonymi werandami zamkniętymi półokrągło, prosto lub szczytem trójkątnym. (Dom nr 58 w Słupicy z weranda zamkniętą półokrągło i dachem łamanym). Pojawiają się też budynki o bardziej zróżnicowanych formach. W nowo powstałej miejscowości Letnisko-Jedlnia w związku z tutejszym mikroklimatem i modą na ten piękny teren nad rzeką Gzówka i puszcą Kozienicką powstało wiele budynków w typie willi podmiejskich, których w Jedlni-Letnisko zachowało się wiele dawnych domów letniskowych o charakterze willowym oraz interesujący układ ruralistyczny o wielodróżnicowym systemie ulic, wkomponowany w lasy jodłowe Z pol. XX w. pochodzi przede wszystkim kilka kapliczek przydrożnych i drewniany kościół w Słupicy. Z murowanej architektury wymienić należy obiekty techniki- młyny: w Atoniówce, Gzowicach Folwarku oraz nieliczne budynki: d. ośrodek zdrowia przy ul. Poprzecznej 5 w Jedlni letnisko, budynek magazynu kolei w Jedlni-Letnisko z 2 pol. XIX w. czy budynek mieszkalny przy ul. 1- go maja 22 w Jedlni-Letnisko.

Na terenie gminy Jedlnia-Letnisko znajduje się ok. 122 obiektów zabytkowych, dalszych ok 20 o cechach zabytkowych oraz miejsca pamięci narodowej. Wśród nich jest wiele zabytków o znacznych walorach artystycznych, historycznych i architektonicznych, których znaczenie sięga poza lokalne środowisko kulturowe, mogących stać się wizytówką Jedlni-Letnisko i całej gminy.

Najstarszym zabytkiem jest kapliczka, zlokalizowana w Gzowicach Folwarku, pochodząca z XVII w. Znakiem przykładem stylu Zakopiańskiego jest kościół p. w. św. Józefa w Jedlni-Letnisko, jeden z najpiękniejszych kościołów drewnianych w województwie mazowieckim, cała dawna zabudowa willowa, usytuowana w północnej części Jedlni-Letnisko wkomponowana jest w bogatą zieleń, w sąsiedztwie zalewu i puszczy Kozienickiej.

6.3.1. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.

Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru	Data wpisu
Gzowice	dom nr 20	316/A/85	22.08.1985
Jedlnia-Letnisko	Kościół p.w. św. Józefa, dzwonnica przy kościele	373/A/88	05.01.1988
Rajec Poduchowny	park	754/A/57 oraz 541/A/94	19.12.1957 oraz 07.12.1994
Rajec Książęcy	park	752/A/57	19.12.1957
Jedlnia-Letnisko	Krzyż na postumencie przy ul. Nadrzecznej 77	696/B/02	11.10.2002

Charakterystyka obiektów wpisanych do rejestru zabytków

W gminie Jedlnia-Lenisko znajduje się pięć obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

Gzowice dom nr 20

Chałupa wybudowana w 1906 roku przez Stanisława Krawczyka usytuowana była w zagrodzie przy drodze głównej we wsi Gzowice. Budynek drewniany o konstrukcji sumikowej, szerokofrontowy, jednotraktowy, jednokondygnacyjny, trzybiegowy o układzie szeregowym, średniej wielkości nakryty dachem czterospadowym. Dom posadowiony jest na fundamencie z kamienia, na którym znajduje się podwalina z bali dębowych. Ściany wykonane z grubych sosnowych bali uszczelnianych gliną o konstrukcji zrębowej z węglami łączonymi na rybi ogon. Ściana frontowa częściowo oszalowana, częściowo obielona z dodatkiem ultramariny. Ściany wewnętrzne częściowo bielone wapnem, częściowo malowane na niebiesko, sufity drewniane podparte belkami stropowymi malowane na brązowo Na środkowej belce stropowej wycięta data 1906. Podłogi drewniane z desek. W układzie wewnętrznym wyodrębnione trzy pomieszczenia sięć izba i komora. Komin murowany polski, kuchnia kaflowa z okapem w rogu izby, ceglany piec chlebowy, wzmocniony gliną bielony Stolarka okienna i drzwiowa drewniana prosta malowana farbą olejną. Dwa okna sześciokątne pojedyncze, dwudzielne na futrynach skrzynkowych z kowalskimi zawiasami, umieszczone po obu stronach dłuższych boków budynku. Dwoje drzwi zewnętrznych i dwoje wewnętrznych jednoskrzydłowe z pionowych desek zamieszczone na kowalskich zawiasach. Dach krokwiowy wzmocniony jętkami wykonany z drewna sosnowego kryty słomą. Obecnie nie istnieje. Nie został skreślony z rejestru zabytków.

Kościół p.w. św. Józefa w Jedlni-Letnisko

Kościół usytuowany jest na działce ogrodzonej częściowo zadrzewionej położonej pomiędzy ulicami Wojciechowskiego i Plużańskiego. W jej obrębie w północno-wschodnim narożniku muru znajduje się kamieńna kaplica –grota z figurą Matki Boskiej, w północno-zachodnim narożniku drewniany krzyż misyjny, po przeciwnej stronie drewniana dzwonnica, w głębi działki tzw. kościół letni z ołtarzem polowym na planie prostokąta usytuowana równolegle do bryły kościoła, przed murowanym prezbiterium usytuowana jest figura św. Józefa z Dzieciątkiem fundowana przez małżeństwo Kuropieskich w 1930r.

Kościół z wybudowany w dwóch fazach 1905-1906 oraz 1921-1924r.

W latach 1905-1906 roku wg planu architekta Andrzeja Załuskiego z Radomia została wybudowana murowana kaplica w stylu gotyckim o wymiarach 6,5 x 12,5m. 28 marca 1921r. kościół erygowano. Proboszczem parafii został ksiądz Władysław Korpikiewicz W 1921-1924r. do kaplicy dobudowano drewniany korpus nawowy w stylu zakopiańskim o wym.:10,5 x 15,0m. Kościół budowali górale.

Prezbiterium murowane z cegły czerwonej, nie otynkowane, oszkarpowane. Ściany boczne przeprute dwoma parami ostrołukowych okien. Ściana wschodnia dwukondygnacyjna zwieńczona schodkowym szczytem,. Na osi środkowej ryzalit biegnący przez wszystkie kondygnacje. Na pierwszej kondygnacji dwa ostrołukowe okna, ponad nimi okrągła blenda wyżej nisza z figurą Matki Boskiej. Nad prezbiterium dach storczykowy wykonany z blachy ocynkowanej.

Korpus kościoła jednonawowy konstrukcji zrębowej wykonany z bali drewnianych, oszalowany. W elewacji frontowej rozczłonkowana wieża poprzedzona gankiem o dwuspadowym dachu wspartym na czterech profilowanych filarach. W skrajnych osiach w obrębie pierwszej kondygnacji dwa okna. Ponad zwieńczeniem dachu trzy okna powyżej zwężone wypiętrzenie wieży z trzema lukarnami oraz otwartym arkadowym tarasem widokowym. Całość nakryta czterospadowym dachem wykonany z gontu. Korpus nawowy dwukondygnacyjny. W górnej części pięć ostrołukowych okien, poniżej podcienia nakryte jednospadowym dachem wykonany z gontu wsparty na siedmiu słupach. Na połączeniu części nawowej z prezbiterium czworokątne kaplice z pojedynczymi ostrołukowymi oknami nakryte dwuspadowymi daszkami. W prezbiterium sklepienie ostrołukowe, oddzielone od nawy niższym arkadowym łukiem tęczowym. W nawie kolebkowe. Chór podparty na czterech kolumnach. Posadzka ceramiczna biało-czarna szachownica. Prezbiterium otynkowane pokryte w części polichromią. W korpusie nawowym sklepienie oraz ściany wyłożone drewnianą okładziną (boazerią). Wystrój i wyposażenie kościoła XX wieczne. Ołtarz główny drewniany neogotycki z obrazami św. Józefa z Dzieciątkiem oraz Wniebowzięciem NMP, flankowany przez pełnoplastyczne figury biskupów. Ołtarze boczne ukształtowane analogicznie w formie skrzynkowej mensy zwieńczonej arkadową niszą zdobioną kwiatami. W ołtarzach figury Serca Jezusowego oraz św. Antoniego z Dzieciątkiem w asyście aniołów. Ponadto w prezbiterium znajdują się dwa epitafia doktora Ludwika Żerańskiego „założyciela Letniska Jedlnia, zmarłego w Radomiu d. 30 lipca 1905r.” oraz Zygmunta Plużańskiego zm. 19 września 1908r.

Dzwonnica przy kościele p.w. św. Józefa w Jedlni-Letnisko

Dzwonnica drewniana w stylu zakopiańskim powstała w okresie rozbudowy kościoła ok. roku 1922. Założona na rzucie zbliżonym do kwadratu z wejściem od strony wschodniej. Ściany zewnętrzne drewniane obite gontem. Powyżej otwarta galeria nakryta czterospadowym dachem konstrukcji krokwiowej zwieńczonym krzyżem. Wewnątrz drewniane jednobiegowe schody.

Park w Rajcu Poduchownym

Park w Rajcu Poduchownym znajduje się odległości 7km od centrum Radomia przy drodze Radom-Kozienice.

Nazwa Rajec pochodzi od pierwszych znanych właścicieli tych ziem braci Rajeckich o których wspomina Długosz w 1569r. Oprócz nich wspomniane są nazwiska Białasa, Rogulskiego, Macieja Wolskiego i Rogowskiego jako właścicieli Rajca. W XIX w. wieś należała do wolnych chłopów, folwark zaś był dzierżawiony przez zmieniających się użytkowników. Od 1926 do 1946 majątek był w posiadaniu Wiery Demianiuk. W 1946r. w budynku dworu uruchomiono szkołę podstawową. W 1953r. ziemie należące do majątku włączono do PGR a w 1959r. przekazano Miejskiemu Przedsiębiorstwu Gospodarki Komunalnej, Zakładowi Zieleni na szkółkę zadrzewiona. W 1993r. teren przejęła gmina obecnie zabytkowa nieruchomość stanowi własność prywatną.

W momencie założenia parku w 1926r. w latach 20 XX w. jego granicą północną stanowiła droga Radom-Kozienice od której przeprowadzono aleję wysadzaną olchami i utwardzoną płytami z piaskowca. Po obu stronach drogi rozciągały się łąki. Wokół dworu znajdowały się trawniki z ozdobnymi krzewami i drzewami. Stawy były połączone śluzami. Na terenie parku znajduje się szereg zabudowań z różnych okresów najstarsze to dwór obecnie w stanie ruiny, budynki gospodarcze, szklarnia oraz studnia z okresu międzywojenne-

go. Na terenie parku jest trzy stawy. Przez stawy przepływa strumyk. Z zachowanych elementów kompozycyjnych historycznego układu można wyróżnić: dwie szerokie aleje: grabową w południowej części parku oraz morwowo-lipową biegnącą od dworu. Obuwie aleje połączone są węższymi alejami grabowymi dawniej strzyżonymi. W drzewostanie parku przeważają lipy, graby, olsze, wierzby, topole, występują również wiązy, grochodrzewy, morwy, klony, kasztanowce i brzozy. W podszycie i podroście dominuje osiki, robienie, graby i klony. W runie spotykamy bluszcz, kopytnik, zawilce, fiołki, kosańce syberyjskie.

Park w Rajcu ze względu na bliskie położenie od Radomia spełnia ważną funkcję ekologiczną i krajobrazową.

Krzyż na postumencie przy ul. Nadrzecznej 77 w Jedlni-Letnisko. Zaprojektowany ok. roku 1900 przez Stanisława Przedwojewskiego. Obiekt wykonany jest z piaskowca składa się z dosyć wysokiego dwuczęściowego cokołu, postumentu w formie stojącego prostopadłościanu z napisem w obrębie płyciny: /BOŻE/BŁOGOSŁAW NAM/3 LIPIEC 1900/ Na postumencie znajduje się trójschodkowe zwieńczenie stanowiące bazę dla żeliwnego krzyża.

Park w Rajcu Książęcym

Obecnie występuje jako destrukta parkowy. Nie został skreślony z rejestru zabytków

6.3.2. Typy zabytków występujące na terenie gminy Jedlnia-Letnisko

Wyróżniamy zabytki ruchome, nieruchome i archeologiczne.

6.3.2.1. Zabytki ruchome

Wśród ruchomych na terenie gminy znajdują się krzyże i kapliczki przydrożne oraz wyposażenie i wystrój kościoła p.w. św. Józefa w Jedlni-Letnisko.

Najcenniejszym obiektem jest kapliczka przydrożna położona we wsi Gzowice -Folwark przy drodze z Piotrowic w kierunku szosy łączącej Radom i Zwoleń.

Barokowa kapliczka powstała około roku 1648 z inicjatywy Tomasza Zawiszy –Kroczyńskiego - sędziego grodzkiego radomskiego. Do 1834 znajdowała się na terenie Piotrowic, wsi należącej do fundatora obiektu. W I poł. XIX w. została przeniesiona do Gzowic - Folwarku gdzie znajduje się do dnia obecnego.

Jest to kapliczka w formie kolumny, murowana, wykonana z cegły, tynkowana z elementami kamiennymi. Obiekt złożony jest z prostopadłościennego cokołu, na którym posadowiony jest trzy częściowy trzon zakończony kapitelem podtrzymującym kamienną płytę na której znajduje się główna część kapliczki-prostopadłościan z trzema arkadowymi wnękami. We wnękach umieszczone są płaskorzeźby: frontalnie Ukrzyżowanie, po bokach herby Prus i Nałęcz. Na ścianie tylniej wyryty jest płaskorzeźbiony napis: SALVE CRUX DIGOA /SUPER OMNIA AVISEA DE LIGNA/BEN/ IGOA.TU NOS CONSIGNA/NE PEREDEM CREMEMUR IGNE. THOMAS ZAWISZA DE KROCZOW JUDEX CASTRENSIS RADOM ET ANNA/DE JASIENIEC TYMINSKA COCIUGES EREXERYNT.ANNO 1648./ Kapliczkę wieńczy czterospadowy daszek, kopuła, kula z której wyrasta metalowy ażurowy krzyż. Kapliczka pomalowana jest farbą w kolorze białym, niebieskim.

Wybrane, najcenniejsze kapliczki i krzyże przydrożne w Gminie Jedlnia-Letnisko:

- 1) kapliczka przydrożna ok. poł. XX w., Antoniówka,
- 2) kapliczka ok. poł. XX w. Antoniówka (na granicy z Rajcem Poduchownym),
- 3) kapliczka, murowana I ćw. XX w. Gzowice;

Stojący prostopadłościan z wnęką na figurę stojący na cokole, zakończony łukiem dzwonowatymi, zwieńczony ozdobnym krzyżem żeliwnym.

- 4) kapliczka przydrożna z 1 poł. XX w., Gzowice,
- 5) kapliczka przydrożna z ok. poł. XX. Gzowice,
- 6) kapliczka przydrożna, XVII w., Gzowice –Folwark,

Została opisana powyżej.

- 7) krzyż przydrożny z XIX/XX w., ul. Nadrzeczna 77, Jedlnia-Letnisko,

Został opisany powyżej;

- 8) kapliczka przydrożna z ok. poł. XX w., ul. Nadrzeczna, Jedlnia-Letnisko,

9) krzyż przydrożny z 2 ćw. XX w., Piotrowice

Krzyż na wielopoziomowym, profilowanym cokole. Krzyż o bogato dekorowanych ramionach motywem kwiatowym.

10) kapliczka z 2 ćw. XX w., Siczki,

11) krzyż przydrożny z 1 poł. XX., Słupica,

Krzyż na cokole, w wspartym na trzyschodkowej bazie. Cokół składa się z podstawy, trzonu z płyciną inskrypcyjną i obrazkiem oraz rozetami w narożach, zwieńczony jest wydatnym, profilowanym gzymsem, pod którym napis w poziomej płycinie.

12) krzyż przydrożny 1 poł. XX w., Słupica,

13) krzyż drewniany z 1 poł. XX w, Słupica.

Ustawiony w polu przy drodze Słupica- Gózd, posiada ramiona rzeźbione na sposób ludowy.

Pozostałe kapliczki i krzyże mają formę zestawionych, nałożonych na siebie geometrycznych brył, z wnęką na świętą figurę, ewentualnie są zwieńczone krzyżem, zostały wzniesione w 1 poł. XX w.

6.3.2.2. Zabytki nieruchomości

Zabytki nieruchomości możemy podzielić na: sakralne, świeckie, cmentarze, parki, obiekty techniki.

Zabytki sakralne:

1) kościół p.w. św. Józefa wraz z dzwonnica w Jedlni-Letnisko,

2) kościół p.w. św. Andrzeja wraz z dzwonnica w Słupicy,

3) budynek d. Plebanii w Jedlni-Letnisko.

Plebania drewniana w stylu willowym. Wybudowana w 1928r. przez miejscowego cieślę Stanisława Kałuskiego. Usytuowana na planie prostokąta, od wschodu, zachodu dobudówki od północy ganek przeszklony z wejściem. Budynek parterowy z użytkowanym poddaszem. Trzyosiowy układ dwutraktowy. Ściany drewniane, oszalowane na kamiennym podmurówce. Narożniki budynku oraz obramienia okien zdobione profilowaną listwą. Dach wielostronnie łamany kryty blachą.

Zachowane zabytki techniki

1) Budynek młyna w Antonówce

Obiekt położony we wsi Antonówka na południe od drogi Radom – Kozienice przy rzece Pacynce. Młyn pierwotnie wodny później elektryczny wybudowany został w 1910 roku na zlecenie Antoniego Deji, następnie był własnością Józefa Tuszyńskiego później Leokadii Wyrzykowskiej, 1946 roku został przekazany GS Jedlnia. Budynek wykonany z cegły ceramicznej na fundamencie kamiennym, nie tynkowany, trzykondygnacyjny na planie prostokąta, z późniejszą dobudówką od północy. Od wschodu drewniana dobudówka na koło wodne trzyosiowy przykryty dachem dwuspadowym o konstrukcji krokwiowej. Obecnie nie użytkowany.

2) budynek młyna w Gzowicach- Folwarku

Obiekt udostępniany za zgodą właściciela

Największą grupę stanowi budownictwo świeckie. Przeważają drewniane budynki mieszkalne „podmiejskie” i pozostałości wiejskiej zabudowy.

Jedlnia-Letnisko charakteryzuje się mieszaną zabudową drewnianą: wiejsko- letniskową, gdzie zachowało się wiele obiektów z 1 poł. XX w. Na szczególną uwagę zasługuje zabudowa willowa, występująca przede wszystkim w północnej części miejscowości. Prezentuje różne style: zakopiański, Świdermajer, szwajcarski, odznaczające się bogactwem form i detalu.

Wybrane obiekty:

1) Willa, ul. Nadrzeczna 64, Jedlnia-Letnisko.

Jest pięknie położona, nad brzegiem zalewu, widoczna z ul. Nadrzecznej. Składa się z dwóch brył prostopadłe zestawionych, przeszklonej werandy. Wzniesiona w typie willi szwajcarskiej. Posiada podgzymsowy, szeroki fryz w postaci desek ułożonych pionowo zakończonych dołem półokrągło. Okna z okiennicami i gzymsami nadokiennymi.

2) Willa, ul. Niecała 31, Jedlnia-Letnisko

Budynek na planie prostokąta, przykryty dachem dwuspadowym, z przylegającym od północy dwukondygnacyjnym skrzydłem z półokrągło zarysowanym balkonem.

3) Willa, ul. Płużańskiego 28, Jedlnia-Letnisko.

W typie willi szwajcarskiej, o podobnej bryle jak dom z ul. Nadrzecnej 64.

4) Willa, ul. Płużańskiego 27, Jedlnia-Letnisko

W typie ŚwiderMajer (Świder Majer: nazwa wymyślona przez poetę Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, określająca budownictwo willowe końca XIX i pocz. XX w. w Otwocku i innych mazowieckich letniskach podwarszawskich. Nazwa pochodzi od nazwy rzeki, która przepływa przez Otwock).

Budynek o rozczłonkowanej bryle, wielopołaciowym dachu i bogatej snycerze, z charakterystycznym gankiem z ażurowa balustradą i filarami ujętymi z boków stylizowanymi wolutami.

5) Willa, ul. Zachodnia 8, Jedlnia-Letnisko.

O podobnej formie jak domy z ul. Płużańskiego 8 i ul. Nadrzecnej 64. Składa się z głównego korpusu jednokondygnacyjnego i prostopadle dostawionego do niego dwukondygnacyjnego skrzydła. Do głównego korpusu przylega ganek przykryty dwuspadowym dachem, o pięknie ukształtowanych filarach, połączonych w taki sposób, że tworzą arkady. Skrzydło rozbudowa

6) Willa, ul. Reymonta 4, Jedlnia-Letnisko.

W stylu zakopiańskim. Dom na planie prostokąta, przykryty dachem dwuspadowym z naczółkami, o monumentalnym ganku dwukondygnacyjnym, zamkniętym szczytem ozdobionym motywem promieni słonecznych. Ganek kryty dachem dwuspadowym.

7) Willa, ul. Piotrowicka 3, Jedlnia-Letnisko.

W stylu zakopiańskim. Na planie prostokąta, przykryty dachem namiotowym, z gankiem oszklonym, o konstrukcji drewnianej w kształcie arkad.

Na terenie gminy znajduje się jeden cmentarz o charakterze zabytkowym

Założony w latach 20 XX w. Najcenniejszymi nagrobki o znaczeniu historycznym i artystycznym są:

Nagrobek dr Edmunda Drewnowskiego, zm. 1920r.

Zbiorowa mogiła żołnierzy Wojska Polskiego poległych we wrześniu 1939r.

Pomnik ku czci 32 mieszkańców Jedlni którzy zginęli w walce z hitlerowcami

Nagrobek Wiesława Wysokowskiego, zm. 1927

Nagrobek Marcina Kaliszczaka, zm. 1929

Nagrobek Tadeusza Świdzińskiego, zm. 1934

Nagrobek ks. Władysława Korpikiewicza, kanonika kapituły katedralnej w Sandomierzu, pierwszego proboszcza parafii Jedlnia Letnisko, więźnia obozów zagłady, zm. 1968

Nagrobek Kubissów: Antoniego Kubissa naczelnika Urzędu Pocztowo-Telegraficznego w Radomiu, kawalera Orderu Polonia Restituta; Stanisława Kubissa profesora Politechniki Warszawskiej, zamordowanego przez hitlerowców 1943; Witolda Kubissa zm. w Powstaniu Warszawskim w 1944r.

Nagrobek Antoniego Nalberta, oficera rezerwy, uczestnika walk z hitlerowcami, zm w 1956r.

Nagrobek Jana Jaśkiewicza nauczyciela i kierownika szkół podstawowych w Słupicy i Głowicach, zm. 1971r.

Na szczególną uwagę ze względu na walory artystyczne zasługują następujące nagrobki: Nagrobek Marcina Kaliszczaka, zm. 1929; Nagrobek Tadeusza Świdzińskiego, zm. 1934 oraz Nagrobek Wiesława Wysokowskiego, zm. 1927, o formie antykizującej, który przedstawia młodą, smukłą kobietę żałobnicę z wieńcem laurowym w prawej ręce, ubraną w długą tunikę wspartą o pionową płytę z napisem BÓG TAK CHCIAŁ.

6.3.2.3. Stanowiska archeologiczne

Stanowiska archeologiczne na terenie gminy rozpoznano na 5 obszarach Archeologicznego Zdjęcia Polski w skali 1:25 000 zlokalizowanych na terenie gminy Jedlnia-Letnisko AZP: 73-68, 73-69, 74-68, 74-69, 74-70.

Obszar gminy fizjograficznie znajduje się na Nizinie Mazowieckiej w jej południowej części na Równinie Radomskiej. Obszary AZP znajdują się na wschód od Radomia na pofałdowanej równinie poprzecinanej niewielkimi dolinami rzecznyymi. W znacznej większości ok. 75% były dostępne do badań. Wykonano je w latach 80-tych i 90-tych ubiegłego wieku i weryfikowano częściowo na początku bieżącego stulecia.

Po naszej weryfikacji ustalono do uwzględnienia w Gminnej Ewidencji Zabytków 44 stanowiska.

12 z nich to stanowiska wielokulturowe, 3 określono jako starożytność bez możliwości precyzyjnego datowania, 1 z epoki kamienia, 3 z okresu neolitu, 7 z epoki brązu, 2 z epoki żelaza, 4 z wczesnego średniowiecza, 12 z czasów od średniowiecza po nowożytność.

Wszystkie stanowiska mają charakter płaski, żadne nie jest wpisane do rejestru zabytków. Szczegółowa ewidencja stanowisk archeologicznych na terenie gminy Jedlnia-Letnisko znajduje się w załączniku nr 2.

6.3.3. Miejsca Pamięci Narodowej

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1h opiece i ochronie podlegają miejsca upamiętniając wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zgodnie z projektem ustawy miejscem pamięci narodowej jest grób lub cmentarz wojenny, nieruchomość lub obiekt budowlany albo jego pozostałości upamiętniające postaci lub wydarzenia znaczące dla Narodu i Państwa Polskiego. Ustawa określa, że miejsce pamięci narodowej ustanawia się jeżeli przemawiają za tym okoliczności uzasadniające upamiętnienie postaci lub wydarzenia znaczące dla dziedzictwa Narodu i Państwa Polskiego lub innego Narodu.

Pomnik żołnierzy Wojska Polskiego poległych w 1939 roku

Pomnik zlokalizowany jest na cmentarzu rzymskokatolickim Parafii p.w. św. Józefa Oblubieńca w Jedlni-Letnisko. Składa się z trójdzielnej rabaty ziemnej oraz trzech pionowych lastrиковych płyt różnej szerokości i wysokości. Centralnie znajduje się tablica z inskrypcją: /ŻOŁNIERZE/ WOJSKA POLSKIEGO/ POLEGLI W 1939-1945/ NA POLU CHWAŁY/ CZĘŚĆ ICH PAMIĘCI/. Powyżej umieszczony jest schematycznie opracowany wizerunek orła.

Pomnik upamiętnia żołnierzy wchodzących w skład północnego i południowego ugrupowania Armii Prusa, poległych w czasie walk prowadzonych 8 września 1939r. w okolicach Jedlni- Letnisko.

Pomnik ku czci mieszkańców Jedlni którzy zginęli w walce z hitlerowskim najeźdźcą.

Obiekt zlokalizowany jest na cmentarzu rzymskokatolickim parafii p.w. św. Józefa Oblubieńca w Jedlni-Letnisko.

Jest to współczesny pomnik granitowy na miejscu pomnika lastrиковego składa się z poziomego podestu z kostki granitowej oraz dwóch prostopadłościaków zestawionych obok siebie zwieńczonych kwadratową płytą z godłem Polski. Po prawej stronie umieszczona jest czarna płyta z napisem /-A KIEDY TRZEBA/ NA SMIERĆ IDA/ PO KOLEI/ JAK KAMIENIE/ PRZEZ BOGA/ RZUCANE NA SZANIEC /J. Słowacki/. Po lewej stronie kolejna tablica z nazwiskami poległych w trzech kolumnach: /MIESZKAŃCOM JEDLNI, KTÓRZY ZGINĘLI W WALCE/ ZHITLERWSKIM NAJEŹDŹCĄ /BIDAS ANDRZEJ/ BIDAS MIECZYŚLAW/ CHMIELEWSKI STEFAN/ CHCHOWSKI WOJCIECH /DUMAS ALICJA/ DZIERKO WŁADYSŁAW/ DĄBKOWSKI TADEUSZ/ GIERWATOWSKI BOGUSŁAW/ GIERWATOWSKI JÓZEF/ GRACZYK JERZY/ GRCZYK JÓZEF/ JAWORSKI FELIKS/ KOBIAŁKO MARCIN/ KOBYŁECKI JAN/ KOREŃ GRZEGORZ/ KOREŃ SYN/KOWALCZEWSKI EDWARD/ KURKOWSKI MARCIN/ PIEKARSKA JADWIGA/ PIEKARSKA ZOFIA/ PIEKARSKA STANISŁAWA/ PIEKARSKI JAN/ ŁUSAKOWSKA MARIA/SNOPKIEWICZ/ SZCZEPAŃSKI FELIKS/ SZWARCER STANISŁAW/ TRYBUŁA MATEUSZ/ WESOŁOWSKI JÓZEF/ WACH ZDZISŁAW/ WOJCIECHOWSKI PIOTR/ WOJCIECHOWSKI RYSZARD/ WOJTECKI WIKTOR/ RODZINY I PRZYJACIELE/.

Pomnik upamiętniania poległych i pomordowanych podczas okupacji hitlerowskiej mieszkańców Jedlni.

Pomnik w hołdzie mieszkańcom Jedlni poległym w walce i pomordowanym przez hitlerowców.

Pomnik zlokalizowany jest przed budynkiem dworca PKP na placu J. Piłsudskiego w Jedlni-Letnisko. Monument postawiono w 1981 roku. Składa się z prostopadłościennego podestu gdzie umieszczony jest dużych rozmiarów głaz na którego szczycie znajduje się orzeł wykonany z żeliwa wzbijający się do lotu. Na kamieniu umieszczona jest żeliwna tablica z napisem: (W HOŁDZIE POLEGŁYM W WALKACH I POMORDOWANYM PRZEZ NIEMIECKIEGO NAJEŹDŹCĘ MIESZKAŃCĄ JEDLNI - TOWARZYSZE WALK CZŁONK. ZBOWID, SPOŁECZEŃSTWO JEDLNI I OKOLIC)

Mogiła żołnierzy z 1917 roku

Obiekt zlokalizowany jest w Jedlni Letnisko w lesie w pobliżu Mysich Górek. Mogiła w formie ziemnego kopca z drewnianym krzyżem. Prawdopodobnie znajdują się tu szczątki trzech ochotników zdążających do Warszawy na apel Marszałka Józefa Piłsudskiego, zabitych przez Kozaków.

Zbiorowe mogiły ofiar II wojny światowej

Anonimowe mogiły zlokalizowane w miejscowości Siczki na skraju Puszczy Kozienickiej upamiętniające kilkuset okolicznych mieszkańców zamordowanych przez Niemców w okresie okupacji.

- Pomnik złożony z trójstopniowego cokołu oraz dwóch pionowych płyt. Na jednej ryty znak krzyża na drugiej napis: /MIEJSCE UŚWIĘCONE/ KRWIĄ 250 POLAKÓW/ ZAMORDOWANYCH/ W BESTIALSKI SPOSÓB/ PRZEZ HITLEROWSKICH/ OKUPANTÓW/ W LATACH 1940-1944/ CZEŚĆ ICH PAMIĘCI/ SPOŁECZEŃSTWO/ JEDLNI-LET./
- Pomnik w formie betonowej rabaty z krzyżem. O krzyż wsparta granitowa płyta z napisem: /ZGINĘLI/ Z RAJ/ OKUPANTA/ HITLEROWSKIEGO/1940/
- Pomnik w formie prostopadłościanu zwieńczonego pionową płytą opartą o wysoki drewniany krzyż. Na leżącej płycie napis: /ZGINĘLI/ZRAJ/ OKUPANTA/ HITLEROWSKIEGO /1940r./. Na płycie stojącej napis: /1939-1945/Z RAJ HITLEROWSKIEGO OKUPANTA/ZGINĘLI/BY POLSKA WOLNA POWSTAŁA./
- Pomnik złożony z prostopadłościennego podestu wyłożonego kamieniem polnym, gdzie spoczywa dużych rozmiarów głaz w obrębie którego zamocowane jest godło polski oraz tablica z napisem: /BÓG – HONOR - OJCZYŻNA/ 1939-1945/ Z RAJ/ HITLEROWSKIEGO/ OKUPANTA/ ZGINĘŁO/ OKOŁO 450 OSÓB/ BY POLSKA/ WOLNĄ POWSTAŁA/ CZEŚĆ ICH PAMIĘCI/ Przed postumentem rabata wyłożona płytami betonowymi.
- Pomnik w formie rabaty wyznaczonej płytami betonowymi zwieńczonej drewnianym krzyżem, bez napisów.
- Pomnik w formie rabaty wyznaczonej płytami betonowymi zwieńczonej drewnianym krzyżem, bez napisów.

Pomnik ku czci pomordowanych w 1943 roku

Pomnik zlokalizowany w miejscowości Gzowice-Kolonia w formie płyty z napisem: /KU CZCI POMORDOWANYM W 1943r./

6.4. Stan zachowania i zagospodarowania zabytków i rodzaje zagrożeń:

Stan techniczny budynków jest bardzo zróżnicowany. Niestety dawna zabudowa wiejska znika z krajobrazu gminy. Pozostały jednostkowe obiekty, stają się skromnym świadectwem ciągłości historycznej poszczególnych miejscowości. Sytuacja taka jest związana ze zmianami cywilizacyjnymi, co powoduje przeobrażenia zabudowy, jej kompleksową modernizację, rozbiórkę starych budynków. Stan techniczny zachowanych chałup wymaga różnego rodzaju prac remontowych. Nagminnym zjawiskiem jest wymienianie starych okien drewnianych na nowe plastikowe bez szprosów. Poza tym występują przypadki obłożenia drewnianych domów sidingiem. W wielu przypadkach dachy pokryte są eternitem, co było praktykowane w latach 70-tych i 80-tych XX w. Obecnie dachy przykrywa się blachą, dachówką. W bardzo dobrym stanie zachowania są za to obiekty sakralne oraz obiekty o funkcjach kultowych. Wyjątkiem jest, mimo niezłego stanu obecnie, kościół św. Andrzeja Boboli w Słupicy, który jest nie użytkowany, co stwarza w przyszłości zagrożenie zniszczeniem.

Osobną kwestię stanowi dawna zabudowa letniskowa i chyba drewniana zabudowa w ogóle w Jedlni-Letnisko. Wymaga szczegółowej analizy pod kątem właśnie stanu zachowania, stopnia przekształceń, wartości i granicy układu przestrzennego. Analiza taka pozwoliłaby na precyzyjne określenie potrzeb konserwatorskich i remontowych, zasad postępowania (warunków zabudowy) oraz konieczności działań prawno-administracyjnych. Obecnie dawna zabudowa drewniana poza tym, że zaniedbana, w większości przypadków stwarza szansę na pełną prezentację historycznych obiektów w ich oryginalnej formie, i detalu. Przykładem może być willa przy ul. Nadrzecznej 64 czy willa przy ul. Niecałej 31.

Realnymi zagrożeniami dla drewnianej architektury wiejskiej oraz willowej są: brak bieżących remontów, niewłaściwy sposób użytkowania oraz to najgroźniejsze: modernizacja obiektów z wykorzystaniem nieodpowiednich materiałów (plastikowe okna, siding, blacha trapezowa) i likwidacja detalu architektonicznego, który w dużym stopniu wpływa na wartość danego budynku. Dodać można jeszcze brak opracowania dokumentacji ewidencyjno-konserwatorskiej dla najcenniejszych obiektów.

6.5. Obiekty kwalifikujące się do wpisania w rejestrze zabytków:

Wybrano obiekty, które posiadają znaczne wartości artystyczne, architektoniczne i historyczne

- 1) Willa, ul. Nadrzeczna 64, Jedlnia-Letnisko.
- 2) Willa, ul. Płużańskiego 28, Jedlnia-Letnisko.
- 3) Budynek d. magazynku kolejowego, Jedlnia-Letnisko.
- 4) kapliczka przydrożna, XVII w., Gzowice –Folwark.
- 5) Kościół z 1940r., Słupica.
- 6) Budynek mieszkalny, ul. Radomska 32, Jedlnia-Letnisko.
- 7) Budynek Mieszkalny, ul. Żeromskiego 9, Jedlnia-Letnisko.
- 8) Budynek mieszkalny przy ul. Reymonta 4, Jedlnia-Letnisko.
- 9) Willa, ul. Płużańskiego 27, Jedlnia-Letnisko.
- 10) Budynek mieszkalny, ul. Piotrowicka 3, Jedlnia-Letnisko.

7. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

7.1. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - położenie przy ważnych szlakach komunikacyjnych, - bliskie sąsiedztwo Radomia, - atrakcyjność turystyczna regionu (Kozienicki Park Krajobrazowy, zalew Siczki), - duży ruch turystyczny, - walory krajobrazowe i przestrzenne gminy, - występowanie obiektów zabytkowych, - występowanie obiektów o znaczeniu historycznym i artystycznym, - lokalne imprezy kulturalne, - tradycje letniskowe Jedlni 	<ul style="list-style-type: none"> - mało skuteczna promocja walorów przyrodniczo-kulturalnych regionu, - zły lub niedostateczny stan zachowania obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, - duży stopień przekształcenia obiektów wchodzących w skład gminnej ewidencji zabytków, - degradacja niewykorzystanych obiektów techniki, - małe nakłady finansowe na ochronę dziedzictwa kulturowego

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - rozwój turystyki w oparciu o walory przyrodnicze i kulturowe, - zachowanie specyfiki i walorów krajobrazu przyrodniczo-kulturowego, - rozszerzenie zakresu prawnej ochrony dla obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe gminy, - ochrona walorów architektonicznych tradycyjnej drewnianej zabudowy, - rewaloryzacja obiektów posiadających wartości historyczne, - włączenie w istniejącą sieć szlaków turystycznych nowych tras uwzględniających najcenniejsze zabytki gminy, - ochrona stanowisk archeologicznych, - ochrona miejsc pamięci narodowej i świadectw przeszłości historycznej, - przeciwdziałanie degradacji środowiska przyrodniczego i kulturowego gminy, - wypromowanie wizerunku gminy jako terenu o charakterze wypoczynkowym i rekreacyjnym, 	

<ul style="list-style-type: none"> - wzrost zainteresowania prywatnych inwestorów, - stworzenie zaplecza gastronomiczno - turystycznego, - stworzenie bazy turystycznej z ośrodkami wypoczynkowymi, - poszerzenie edukacji kulturalnej w szkołach, - wzrost świadomości kulturowej, - inicjowanie lokalnych działań na rzecz opieki nad zabytkami 	
	<ul style="list-style-type: none"> - brak środków finansowych własnych na realizację działań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami, - mała świadomość społeczna problematyki związanej z ochroną dziedzictwa kulturowego, - nieskuteczne pozyskiwanie dotacji celowych, - nieskuteczna edukacja kulturalna, - nieskuteczna promocja regionu, - postępująca degradacja obiektów zabytkowych, - brak inwestorów prywatnych, - wypieranie przez współczesne budownictwo historycznej zabudowy

7.2. Priorytety gminnego programu opieki nad zabytkami.

- I. Realizowanie przez samorząd zadań z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
- II. Powstrzymanie procesów degradacji obiektów zabytkowych i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
- III. Zwiększenie walorów turystycznych gminy w oparciu o dziedzictwo kulturowe oraz wartości krajobrazowe i przyrodnicze.
- IV. Edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego
- V. Podnoszenie świadomości społecznej dotyczącej ochrony dziedzictwa kulturowego.
- VI. Wzrost wartości środków finansowych przeznaczonych na ochronę dziedzictwa kulturowego gminy.

Priorytet I

Realizowanie przez samorząd zadań z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Cel operacyjny	Zadania na 2010-2011	Zadania na 2012-2013
1. Zapewnienie warunków prawnych i organizacyjnych umożliwiających trwale zachowanie, zagospodarowanie i utrzymanie dziedzictwa kulturowego gminy	<ul style="list-style-type: none"> - Wypracowanie strategii ochrony dziedzictwa kulturowego i wprowadzenie jej do polityki sektorowej prowadzonej przez samorząd. - Współpraca władz samorządowych ze służbą ochrony zabytków. - Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem ochrony obiektów dziedzictwa kulturowego oraz obszarów przyrodniczych. 	- Kontynuowanie działań
2. Przeciwdziałanie degradacji obiektów zabytkowych	<ul style="list-style-type: none"> - Wypracowanie zasad postępowania wobec niszczonej, nielegalnie przebudowywanych, ulegających destrukcji obiektów zabytkowych. 	- Kontynuowanie działań
3. Uwzględnienie zadań ochrony w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska	<ul style="list-style-type: none"> - Opracowanie dla obszarów szczególnie wartościowych analiz i studiów przydatnych do podejmowania decyzji planistycznych. 	- Wypracowanie wspólnych zasad postępowania wobec środowiska kulturowego i przyrodniczego gminy.

Spodziewane efekty	<ol style="list-style-type: none"> 1. Współpraca władz samorządowych ze służbą konserwatorską w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego. 2. Określanie najważniejszych i najpilniejszych potrzeb w sferze ochrony zabytków. 3. Zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego gminy. 4. Zahamowanie degradacji obszarów cennych kulturowo.
--------------------	---

Priorytet II

Powstrzymanie procesów degradacji obiektów zabytkowych i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania

Cel operacyjny	Zadania na 2010-2011	Zadania na 2012-2013
1. Współpraca z użytkownikami i właścicielami nieruchomości zabytkowych w celu poprawy stanu ich zachowania	<ul style="list-style-type: none"> - Wypracowanie form współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych - Promowanie pozytywnych wzorców zarządzania obiektami zabytkowymi - Organizowanie cyklicznych spotkań służby ochrony zabytków z przedstawicielami samorządu i społeczeństwem lokalnym 	<ul style="list-style-type: none"> - Wymiana doświadczeń dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego z właścicielami i użytkownikami obiektów zabytkowych z innych gmin
2. Działanie na rzecz objęcia ochroną prawną cennych pod względem artystycznym i historycznym obiektów.	<ul style="list-style-type: none"> - Publikowanie na stronie internetowej gminy informacji na temat procedury wpisu do rejestru zabytków oraz uwarunkowań prawnych ochrony zabytków (prawa i obowiązki wynikające z ustawy o ochronie zabytków). - Nawiązanie współpracy ze służbami konserwatorskimi. - Pomoc merytoryczna Urzędników Gminy. - Wykonanie kart ewidencyjnych obiektów kwalifikowanych do wpisu w rejestrze zabytków. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kontynuowanie akcji dot. zwiększenia liczby obiektów wchodzących w skład rejestru zabytków
3. Kontrola stanu zachowania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych	<ul style="list-style-type: none"> - Nawiązanie współpracy z Urzędem Ochrony Zabytków oraz Nadzorem Budowlanym. - Opracowanie planu kontroli stanu zachowania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych. - Prowadzenie wspólnych lustracji obiektów zabytkowych. - Bieżąca regulacja stanów własnościowych obiektów zabytkowych 	<ul style="list-style-type: none"> - Sporządzenie raportu dotyczącego oceny stanu zachowania oraz zagospodarowania obiektów zabytkowych. - Opracowanie diagnozy stanu zachowania środowiska kulturowego gminy. - Systematyczne zabezpieczenie obiektów zabytkowych na wypadek zagrożeń. - Określanie najważniejszych i najpilniejszych potrzeb w sferze ochrony zabytków
4. Monitoring stanu zachowania i sposobu użytkowania obiektów znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków	<ul style="list-style-type: none"> - Bieżąca aktualizacja ewidencji dóbr kultury w gminie. - Wprowadzanie do ewidencji zmian wynikających z rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów. - Wprowadzanie do ewidencji informacji dotyczących zmian własnościowych. - Określenie stanu technicznego obiektów znajdujących się w ewi- 	<ul style="list-style-type: none"> - Uzupełnianie gminnej ewidencji zabytków. - Systematyczne dokumentowanie obiektów (dla których dokumentacja jest niepełna lub nie istnieje).

	<p>dencji zabytków.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zbieranie informacji na temat historii obiektów. - Ustalenie szczegółowej lokalizacji obiektów na działkach gruntowych. 	
5. Rewitalizacja historycznych nekropoli	<ul style="list-style-type: none"> - Inwentaryzacja zabytkowych nagrobków na cmentarzach parafialnych 	5.2. Wspieranie działań mających na celu odnowę i z zabezpieczenie zabytkowych nagrobków
Spodziewane efekty	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrost atrakcyjności miejscowości ze względu na posiadane dziedzictwo kulturowe. 2. Poprawa stanu zachowania substancji zabytkowej gminy. 3. Likwidacja samowoli budowlanych. 4. Zwiększenie świadomości lokalnej społeczności odnośnie dziedzictwa kulturowego. 5. Zwiększenie świadomości właścicieli obiektów wpisanych do rejestru odnośnie praw i obowiązków wynikających z ustawy o ochronie zabytków. 6. Powstrzymanie procesów niszczenia, nielegalnej przebudowy, bądź rozbiórki obiektów wpisanych do rejestru oraz innych obiektów cennych ze względów historycznych i artystycznych. 7. Bieżąca aktualizacja bazy Gminnej Ewidencji Zabytków. 8. Objęcie ochroną prawną najcenniejszych obiektów posiadających wartości historyczne, artystyczne lub naukowe. 9. Posiadanie i aktualizacja danych na temat stanu zachowania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych oraz wchodzących w skład Gminnej Ewidencji Zabytków. 10. Posiadanie aktualnej inwentaryzacji zabytkowych nagrobków. 11. Poprawa stanu zachowania zabytkowych cmentarzy. 	

Priorytet III

Zwiększenie walorów turystycznych gminy w oparciu o dziedzictwo kulturowe oraz wartości krajobrazowe i przyrodnicze

Cel operacyjny	Zadania na 2010-2011	Zadania na 2012-2013
1. Upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym Gminy przy pomocy Internetu	<ul style="list-style-type: none"> - Stworzenie internetowej bazy danych o obiektach posiadających wartość zabytkową na portalu Gminy - Opracowanie internetowej Mapy Zabytków Gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - Aktualizacja internetowej bazy danych o obiektach posiadających wartość zabytkową znajdujących się na terenie gminy
2. Wyznaczanie tras i szlaków turystycznych z uwzględnieniem najciekawszych obiektów zabytkowych gminy	<ul style="list-style-type: none"> - Utrzymanie istniejących ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych - Budowa ścieżki rowerowej w obrębie miejscowości Jedlnia-Lenisko 	<ul style="list-style-type: none"> - Stworzenie nowych szlaków turystycznych pieszych, rowerowych konnych, tras i ścieżek dydaktycznych wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego Gminy: <ul style="list-style-type: none"> - utworzenie szlaku architektury drewnianej - utworzenie trasy dydaktycznej związanej z historią II wojny światowej (miejsca martyrologii ofiar II wojny światowej) - utworzenie trasy dydaktycznej: dawna zabudowa wiejska
3. Poprawa jakości infrastruktury służącej funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki i rekreacji	<ul style="list-style-type: none"> - Stworzenie korzystnych warunków dla działalności prywatnych inwestorów branży hotelarsko-gastronomicznej oraz turystycznej. - Wspieranie działalności gospodarstw agroturystycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> - Tworzenie zaplecza turystycznego miejscowości (pensjonaty, restauracje, kawiarnie, puby). - Rozszerzenie działalności agroturystycznej mieszkańców.
4. Poprawa jakości infrastruktury	<ul style="list-style-type: none"> - Opracowanie dokumentacji prze- 	<ul style="list-style-type: none"> - Rewaloryzacja zieleni

technicznej miejscowości	<p>budowy ulic, placów</p> <ul style="list-style-type: none"> – Opracowanie dokumentacji technicznej rewaloryzacji zieleni 	<ul style="list-style-type: none"> – Przystąpienie do prac wykonawczych dot. przebudowy ulic i placów
5. Tworzenie oferty turystycznej uwzględniającej walory przyrodnicze i kulturowe terenu.	<ul style="list-style-type: none"> – Nawiązanie współpracy z Dyrekcją Lasów Państwowych w celu stworzenia wspólnej oferty turystycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> – Nawiązanie współpracy z władzami powiatu i województwa w celu włączenia oferty turystycznej gminy w system o większym zasięgu – Udział w targach turystycznych – Opracowanie programu promocji środowiska kulturowego Jedlni-Letnisko na terenie województwa mazowieckiego
6. Wzbogacenie oferty imprez kulturalnych miejscowości	<ul style="list-style-type: none"> – Utrzymanie istniejących imprez cyklicznych. – Wykreowanie nowych plenerowych imprez cyklicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> – Stworzenie kalendarza imprez cyklicznych – Organizowanie plenerowych imprez cyklicznych
7. Promocja walorów kulturowych i krajobrazowych gminy przy pomocy internetu, prasy, radia, telewizji	<ul style="list-style-type: none"> – Wykorzystywanie mediów do prezentacji środowiska kulturowego i przyrodniczego gminy 	<ul style="list-style-type: none"> – Kontynuowanie działań promocyjnych. – Kampania promocyjna Jedlni jako miejscowości o tradycjach letniskowych.
8. Utworzenie systemu informacji turystycznej	<ul style="list-style-type: none"> – Stworzenie systemu informacji wizualnej w formie tablic informacyjnych dot. najważniejszych obiektów historycznych i przyrodniczych znajdujących się na terenie gminy. – Opracowanie tablic informacyjnych dot. szlaków turystycznych, ścieżek dydaktycznych i tras rowerowych wyznaczonych na terenie gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> – Opracowanie przewodnika turystycznego uwzględniającego krajobraz kulturowy i przyrodniczy gminy. – Opracowanie folderów, informatory i innych wydawnictw na temat dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego gminy.
Spodziewane efekty	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wykreowanie wizerunku gminy jako obszaru rekreacyjno-turystycznego posiadającego walory kulturowe i przyrodnicze. 2. Poszanowanie dziedzictwa kulturowego gminy. 3. Wzrost poparcia społecznego dla działań rewitalizacyjnych w gminie. 4. Wzrost ruchu turystycznego. 5. Poprawa jakości życia mieszkańców. 6. Wzrost zamożności społeczeństwa lokalnego. 7. Upowszechnienie dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy. 8. Poprawa infrastruktury technicznej. 9. Stworzenie zaplecza dla rozwoju turystyki. 10. Wzrost znaczenia świadomości mieszkańców w zakresie dziedzictwa kulturowego, historii i tradycji lokalnego terenu. 11. Poszerzenie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego gminy. 12. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki. 13. Wzrost atrakcyjności turystycznej gminy. 	

Priorytet IV

Edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego

Cel operacyjny	Zadania na 2010-2011	Zadania na 2012-2013
1. Poszerzenie wiedzy kadry nauczycielskiej na temat dziedzictwa kulturowego gminy	<ul style="list-style-type: none"> – Szkolenia kadry nauczycielskiej z zakresu dziedzictwa kulturowego. – Włączenie tematyki ochrony dóbr kultury do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych i gimnazjach prowadzonych przez gminę. 	<ul style="list-style-type: none"> – Przekazanie placówkom edukacyjnym kompletu materiałów dot. dziedzictwa kulturowego terenu
2. Upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym gminy	<ul style="list-style-type: none"> – Publikacja materiałów na temat dziedzictwa kulturowego gminy 	<ul style="list-style-type: none"> – Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych

	prasie lokalnej, w materiałach promocyjnych, oraz na stronie internetowej Gminy	działań edukacyjnych. – Organizacja konkursów fotograficznych i plastycznych.
3. Wprowadzanie i upowszechnianie tematyki dziedzictwa kulturowego do zajęć szkolnych	– Prowadzenie lekcji na temat lokalnej tradycji, kultury, historii. – Organizowanie lekcji terenowych przy obiektach posiadających wartości historyczne, artystyczne.	– Kontynuowanie edukacji z zakresu dziedzictwa kulturowego
4. Nawiązanie współpracy ze środowiskiem akademickim i naukowym	– Zorganizowanie sesji naukowej na temat lokalnej architektury, historii i kultury.	– Nawiązanie współpracy z Uczelniami Wyższymi. – Wspieranie organizacji plenerów malarskich, fotograficznych, obozów inwentaryzacyjnych.
Spodziewane efekty	1. Podniesienie świadomości społeczności lokalnej, młodzieży szkolnej odnośnie dziedzictwa kulturowego terenu. 2. Działania edukacyjne i promocyjne. 3. Nawiązanie współpracy ze środowiskiem akademickim. 4. Poszerzenie wiedzy naukowej na temat dziedzictwa kulturowego gminy. 5. Zwiększenie tożsamości lokalnej mieszkańców gminy.	

Priorytet V

Podnoszenie świadomości społecznej dotyczącej ochrony dziedzictwa kulturowego

Cel operacyjny	Zadania na 2010-2011	Zadania na 2012-2013
1. Akcja edukacyjna i promocyjna związana z ochroną dziedzictwa kulturowego	– Propagowanie działań społecznej opieki nad zabytkami	– Prowadzenie szkoleń i spotkań organizacyjnych dotyczących środowiska kulturowego miasta
2. Promowanie właściwych postaw wobec zabytków	– Samorządowa koordynatora działań związanych z ochroną zabytków. – Wyznaczenie wśród pracowników samorządowych osób znających zagadnienia związane z ochroną dziedzictwa.	– Nawiązanie współpracy z organizacjami społecznymi zajmującymi się tematyką dziedzictwa kulturowego. – Udostępnienie na portalu internetowym gminy informacji na temat prawnych i finansowych aspektów ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
3. Kampania na rzecz podniesienia jakości nowych realizacji w powiązaniu z historyczną zabudową	– Opracowanie studium określającego lokalne wartości i tradycje kształtowania przestrzeni architektonicznej	– Tworzenie systemu zachęt do stosowania w nowo powstających obiektach architektonicznych tradycyjnych materiałów budowlanych. – Wykonanie katalogu form i detalu architektonicznego historycznej zabudowy gminy w szczególności drewnianej architektury domów jednorodzinnych i willi.
4. Organizowanie szkoleń związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego	– Udział w ogólnopolskich szkoleniach dot. tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego. – Popularyzacja właściwych realizacji konserwatorskich.	– Opracowanie cyklu szkoleń skierowanych do właścicieli obiektów zabytkowych oraz wchodzących w skład gminnej ewidencji zabytków mających na celu promowanie właściwych standardów.
Spodziewane efekty	1. Uwzględnianie we współczesnych realizacjach lokalnych tradycji budowlanych. 2. Uświadomienie potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego. 3. Pozyskanie lokalnej społeczności dla ochrony środowiska kulturowego. 4. Uświadomienie wartości środowiska kulturowego. 5. Wzrost świadomości i poparcia dla działań rewitalizacyjnych. 6. Ułatwienie dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy. 7. Poszerzenie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i zakresu ochrony zabytków.	

Priorytet VI

Wzrost wartości środków finansowych przeznaczonych na ochronę dziedzictwa kulturowego gminy

Cel operacyjny	Zadania na 2010-2011	Zadania na 2012-2013
1. Podejmowanie inicjatyw zmierzających do pozyskania środków zewnętrznych na działania rewitalizacyjne	– Pozyskanie informacji na temat źródeł finansowania zamierzeń rewitalizacyjnych, tj. funduszy strukturalnych, programów unijnych oraz krajowych funduszy publicznych	– Opracowanie programu zwiększenia wpływów do budżetu z przeznaczeniem ich na ochronę dziedzictwa kulturowego
2. Wspieranie finansowe działalności osób prywatnych skierowanej na ochronę zabytków	– Stworzenie systemu rekompensat dla osób prywatnych inwestujących w ochronę zabytków	– Funkcjonowanie systemu rekompensat
3. Tworzenie atrakcyjnych ofert inwestycyjnych sprzyjających działaniom rewitalizacyjnym	– Opracowanie systemu zachęt do uczestnictwa inwestorów prywatnych w działania rewitalizacyjne	– Funkcjonowanie systemu zachęt dla inwestorów
4. Przygotowanie właścicieli obiektów zabytkowych do korzystania z dotacji na rzecz ochrony zabytków	– Rozpowszechnianie informacji na temat możliwości dofinansowania obiektów zabytkowych – Pomoc merytoryczna pracowników Gminy dot. możliwości dofinansowania prac przy zabytkach – Publikowanie na stronie internetowej odnośników do stron zawierających informacje na temat dofinansowania zabytków	– Kontynuowanie działalności informacyjnej
5. Opracowanie programu finansowania działań na rzecz dziedzictwa kulturowego z wykorzystaniem funduszy strukturalnych UE		– Opracowanie koncepcji wieloletniego finansowania Lokalnego Programu Rewitalizacyjnego z wykorzystaniem źródeł finansowania z funduszy strukturalnych UE
Spodziewane efekty	1. Pozyskanie środków Ministerstwa Kultury na rewitalizację obiektów zabytkowych. 2. Pozyskanie środków samorządu wojewódzkiego na rewitalizację obiektów zabytkowych. 3. Pozyskanie środków pomocowych z funduszy unijnych.	

8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Podmiotem formułującym gminny program opieki nad zabytkami jest samorząd gminy Jedlnia-Letnisko. Realizacja programu odbywać się będzie poprzez szereg działań władz gminy jak również jednostek podległych i współpracujących zmierzających do osiągnięcia określonych w przedmiotowym dokumencie celów. Program jest skierowany przede wszystkim do społeczności lokalnej dzięki akceptacji i współpracy, której realizacja programowych celów będzie mogła mieć szanse powodzenia i w konsekwencji ma jej przynieść wymierne korzyści.

W celu realizacji niniejszego programu opieki nad zabytkami dla gminy Jedlnia-Letnisko wykorzystane zostaną następujące kategorie instrumentów: instrumenty prawne, instrumenty finansowe, instrumenty społeczne, instrumenty koordynacji instrumenty kontrolne.

- Instrumenty prawne:

1. ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
2. dokumenty wydawane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
3. wnioskowany miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego,
4. programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
5. uchwały rady gminy,
6. wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy,

- Instrumenty finansowe

1. dotacje,
  2. subwencje,
  3. dofinansowania,
  4. zachęty finansowe,
  5. programy operacyjne uwzględniające finansowanie z funduszy UE,
  6. współpraca z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ochroną zabytków i opieką nad zabytkami.
- Instrumenty społeczne
    1. edukacja z zakresu dziedzictwa kulturowego,
    2. informacja,
    3. współdziałanie z organizacjami społecznymi,
    4. współpraca z sąsiadującymi samorządami dla tworzenia wspólnej subregionalnej polityki.
  - Instrumenty koordynacji
    1. Plan Odnowy Miejscowości,
    2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
    3. programy rozwoju infrastruktury miejskiej (w tym komunikacyjnej),
    4. programy ochrony środowiska,
    5. programy prac konserwatorskich,
    6. studia i analizy, koncepcje,
    7. plany rewitalizacji,
    8. umowy i porozumienia,
    9. kontrakty,
    10. współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi,
    11. współpraca z diecezją radomską w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.
  - Instrumenty kontrolne
    1. aktualizacja bazy danych dotyczących stanów zachowania obiektów zabytkowych (w ramach ewidencji zabytków),
    2. monitoring stanu dziedzictwa kulturowego,
    3. monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego.

9. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Wójt Gminy ma obowiązek sporządzania co dwa lata sprawozdań z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami. Sprawozdanie to ma być przedstawione Radzie Gminy.

W celu dokonania oceny Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Jedlnia- Letnisko niezbędne jest prowadzenie monitoringu działań podejmowanych dla realizacji poszczególnych celów określonych w tym programie.

1. W ramach oceny Priorytetu I

Realizowanie przez samorząd zadań z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami niezbędne będzie:

- przeanalizowanie ilości wykonanych raportów i sprawozdań,
- potwierdzenie faktu wykonania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
- przeanalizowanie ilości i efektów spotkań z przedstawicielami służb konserwatorskich,

- określenie stanu zaawansowania analiz i studiów dla obszarów szczególnie wartościowych przydatnych do podejmowania decyzji planistycznych.

2. W ramach oceny Priorytetu II

Powstrzymanie procesów degradacji obiektów zabytkowych i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

niezbędne będzie:

- określenie liczby przeprowadzonych kontroli obiektów zabytkowych,
- określanie najważniejszych i najpilniejszych potrzeb w sferze ochrony zabytków i przedstawianie ich w formie raportu,
- określenie ilości wspólnych ze służbą ochrony zabytków lustracji obiektów i obszarów zabytkowych,
- ocena aktualności gminnej ewidencji zabytków,
- określenie liczby wniosków wpisu do rejestru zabytków,
- określenie liczby spotkań dot. ochrony zabytków i opieki na zabytkami,
- określenie liczby zinwentaryzowanych nagrobków.

3. W ramach oceny Priorytetu III

Zwiększenie walorów turystycznych gminy w oparciu o dziedzictwo kulturowe oraz wartości krajobrazowe i przyrodnicze.

niezbędne będzie:

- ocena stopnia zaawansowania rewaloryzacji zieleni,
- potwierdzenie faktu utworzenia bazy informacji o zabytkach,
- ocena efektów współpracy z Dyrekcją Lasów Państwowych,
- ocena współpracy z samorządami powiatu oraz województwa,
- ocena ilości i stanu zagospodarowania istniejących i nowo wyznaczonych szlaków turystycznych,
- ocena stanu zaawansowania prac mających na celu poprawę infrastruktury technicznej,
- ocena ilości wydawnictw o tematyce środowiska kulturowego gminy,
- ocena ilości i imprez plenerowych,
- ocena stopnia wykorzystania mediów dla prezentowania problematyki ochrony środowiska kulturowego miasta,
- potwierdzenie wykonania internetowej mapy zabytków,
- ocena ruchu turystycznego w gminie,
- ocena stopnia rozwoju infrastruktury hotelarsko-gastronomicznej,
- analiza ilości cyklicznych spotkań mających na celu promocję środowiska kulturowego miasta.

4. W ramach oceny Priorytetu IV

Edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego

niezbędne będzie:

- potwierdzenie faktu opracowania programu szkoleń z zakresu edukacji kulturowej,
- określenie ilości przeprowadzonych zajęć szkolnych o tematyce ochrony dziedzictwa kulturowego miasta,
- potwierdzenie faktu opracowania programu edukacji przyrodniczo-kulturowej,
- ocena ilościowa konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych,
- ocena ilościowa szkoleń kadry nauczycielskiej z zakresu dziedzictwa kulturowego,
- stopień współpracy ze środowiskiem akademickim i naukowym,

- ocena jakościowa publikacji na temat dziedzictwa kulturowego gminy.

5. W ramach oceny Priorytetu V

Podnoszenie świadomości społecznej dotyczącej ochrony dziedzictwa kulturowego niezbędne będzie

- określenie ilości szkoleń dotyczących zasad ochrony konserwatorskiej obiektów zabytkowych i ewidencyjnych,
- potwierdzenie faktu wyznaczenia w strukturach gminy osoby do spraw ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- potwierdzenie faktu nawiązania współpracy z organizacjami zajmującymi się ochroną dziedzictwa kulturowego,
- potwierdzenie faktu opracowania studium określającego lokalne wartości i tradycje kształtowania przestrzeni architektonicznej.

5. W ramach oceny Priorytetu VI

Wzrost wartości środków finansowych przeznaczonych na ochronę dziedzictwa kulturowego gminy niezbędne będzie

- analiza środków finansowych przeznaczonych przez samorząd na wsparcie społecznej działalności przy ochronie dziedzictwa kulturowego,
- dokonanie analizy ilości wdrożonych działań w ochronie i opiece nad zabytkami wspartych środkami samorządowymi,
- potwierdzenie powstania programu zwiększania wpływów do budżetu z przeznaczeniem ich na ochronę dziedzictwa kulturowego miasta,
- potwierdzenie faktu opracowania koncepcji wieloletniego finansowania Lokalnego Programu Rewitalizacyjnego.

10. Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich robót budowlanych. Jednocześnie wskazuje na możliwość pozyskania środków zewnętrznych w formie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac prowadzonych przy zabytkach.

Główne źródła dofinansowania projektów związanych z pracami przy zabytkach, oraz projektów pośrednio związanych z ochroną dziedzictwa to:

- Środki finansowe z budżetu państwa, „Kultura i Ochrona Dziedzictwa Narodowego”, przyznawane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach programów ministerialnych;
- Środki z Funduszy Europejskich, dystrybuowane na poziomie krajowym;
- Środki z Regionalnych Programów Operacyjnych, dystrybuowane na poziomie województw;
- Środki z Europejskich programów specjalnych, współpracy trans granicznej;
- Środki wojewódzkie, przyznawane przez marszałków województw.

Informacje na temat zasad i kryteriów dotyczących możliwości pozyskania środków finansowych na zadania związane z ochroną i opieką nad zabytkami znajdują się na następujących stronach internetowych

- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Promesa Ministra Kultury” www.mkidn.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Dziedzictwo kulturowe” www.mkidn.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Infrastruktura kultury” www.mkidn.gov.pl
- Informacje dotyczące programów operacyjnych „Regionalne programy operacyjne” www.interreg.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Kapitał ludzki” www.mrr.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Infrastruktura i środowisko” www.mrr.gov.pl

- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Europejska współpraca terytorialna” www.mrr.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Fundusz dla organizacji pozarządowych” www.funduszngo.pl
- Informacje dotyczące możliwości finansowania przy wykorzystaniu ustawy o partnerstwie publiczno-prywatnym www.partnerstwopublicznoprywatne.info/ustawa_ppp.php
- Informacje dotyczące możliwości pozyskania środków finansowych z funduszu sejmiku wojewódzkiego www.mazovia.pl

Bibliografia:

W. Borzobochaty, „Jodła”, Okręg Radomsko-Kielecki ZWZ-AK 1939-1945, Warszawa 1984.

B. Hillebrandt, Partyzantka na Kielecczyźnie, Warszawa 1970.

M. Porwit, Komentarze do historii polskich działań obronnych 1939 roku, cz. II, Warszawa 1973.

Słownika etymologicznego miast i gmin

S.A. Traczyk, Pionki i okolice, Pionki 1995r.

Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i Innych Krajów Słowiańskich, Warszawa 1880- 1902

Załącznik nr 1

Zweryfikowane obiekty Gminnej Ewidencji Zabytków- gmina Jedlnia-Letnisko

L.p.	Adres Miejscowość	Nr działki	Obiekt, czas powstania	Uwagi
1	Aleksandrów nr 54		Dom mieszkalny drewniany pocz. XX w.	Nie istnieje
2	Antoniówka nr 1	64/9	Młyn, murowany z 1922-24r.	Nie użytkowany
3	Cudnów nr 21		Dom mieszkalny drewniany 2 ćw. XX w.	Nie istnieje
4	Groszowice nr 55		Dom mieszkalny drewniany 1 ćw. XX w.	Nie istnieje
5	Groszowice	292/3	Kapliczka, murowana I ćw. XX w.	
6	Groszowice nr 105		Dom mieszkalny drewniany k. XIX w.	Zniszczony
7	Gzowice nr 2	3	Dom mieszkalny drewniany I.-20-XXw.	
8	Gzowice nr 5	6	Dom mieszkalny drewniany I.-20-XXw.	
9	Gzowice nr 8		Dom mieszkalny drewniany k. XIX w.	Nie istnieje
10	Gzowice nr 10		Dom mieszkalny drewniany k. XIX w.	Nie istnieje
11	Gzowice nr 17		Dom mieszkalny drewniany 2 ćw. XX w.	Nie istnieje
12	Gzowice nr 20		Dom mieszkalny drewniany k. XIX w.	W rejestrze zabytków Nie istnieje
13	Gzowice nr 20		Obora drewniana z 1915r.	W rejestrze zabytków Nie istnieje
14	Gzowice nr 23	32	Dom mieszkalny drewniany I.-20-XX w.	
15	Gzowice nr 25		Dom mieszkalny drewniany I.-20-XX w.	Nie istnieje
16	Gzowice nr 43	56	Dom mieszkalny drewniany I ćw. XX w.	
17	Gzowice nr 49	160	Dom mieszkalny drewniany I.-20-XX w.	
18	Gzowice nr 51		Dom mieszkalny drewniany I.-20-XX w.	Nie istnieje
19	Gzowice nr 55		Dom mieszkalny drewniany pocz.XX w.	Nie istnieje
20	Gzowice nr 56		Dom mieszkalny drewniany I.ćw.XX w.	Nie istnieje
21	Gzowice nr 59		Dom mieszkalny drewniany I.ćw.XX w.	Nie istnieje
22	Gzowice Folwark	85	Krzyż przydrożny murowany 1 ćw.XX w.	Ob. Piotrowice między domami nr 22 i 23
23	Gzowice Folwark		Dwór i zabudowania gosp. murowane pocz. XXw.	60- te lata XX w.
24	Gzowice Folwark nr 3		Dom mieszkalny drewniany XIX/XX w.	Nie istnieje
25	Gzowice Folwark	10/2	Młyn wodno-elekt. murowany z 1920r.	Brak dostępu do obiektu

26	Jedlnia-Letnisko	412	Kościół drewniany 1 ćw. XX w. (z 1921r.)	W rejestrze zabytków
27	Jedlnia-Letnisko	412	Dzwonnica drewniana 1 ćw.XX w.	W rejestrze zabytków
28	Jedlnia-Letnisko	361	Leśniczówka, drewniana XIX/XX w.	Obiekt znajduje się w Siczkach
29	Jedlnia-Letnisko	778	Budynek –magazynu kolei, murowany lata 80-te XIX w.	Nie użytkowany
30	Jedlnia-Letnisko ul. Chopina nr 2	1194	Dom mieszkalny drewniany k. XIX w.	
31	Jedlnia-Letnisko ul. Chopina nr 4		Dom mieszkalny drewniany l.-20-XX w.	Nie istnieje
32	Jedlnia-Letnisko ul. Chopina nr 6	1196	Dom mieszkalny drewniany l.-20-XX w.	
33	Jedlnia-Letnisko ul. Chopina nr 12		Dom mieszkalny drewniany l.-20-XX w.	To jest ul. Chopina 2
34	Jedlnia-Letnisko ul. Górna nr 6	597/8	Dom mieszkalny drewniany z 1905r.	
35	Jedlnia-Letnisko ul. Kolejowa nr 22	778	Dom mieszkalny murowany z 1915r.	
36	Jedlnia-Letnisko ul. Kopernika nr 4		Dom mieszkalny drewniany l.-20-XX w.	Bardzo przekształcony
37	Jedlnia-Letnisko ul. Kopernika nr 5		Dom mieszkalny drewniany l.-20-XX w.	Bardzo przekształcony
38	Jedlnia Letnisko ul. Kopernika nr 6		Dom mieszkalny drewniany pocz. XX w.	Nie istnieje
39	Jedlnia-Letnisko ul. Kopernika nr 8		Dom mieszkalny murowany lata 20-te XX w.	Nie istnieje
40	Jedlnia-Letnisko ul. Kopernika nr 12	1187/1	Dom mieszkalny drewniany z 1920r.	
41	Jedlnia-Letnisko ul. Kopernika nr 16	1187/10	Dom mieszkalny drewniany z 1926r.	
42	Jedlnia-Letnisko ul. 1000-Lecia nr 2	1285	Dom mieszkalny drewniany l.-20-XX w.	
43	Jedlnia-Letnisko ul. 1000-Lecia nr 4		Dom mieszkalny drewniany pocz. XX w.	Nie istnieje
44	Jedlnia-Letnisko ul. 1000-Lecia nr 6		Dom mieszkalny drewniany l.-20-XX w.	W części zmodernizowany
45	Jedlnia-Letnisko ul. 1000-Lecia nr 9		Dom mieszkalny drewniany l.-20-XX w.	Nie istnieje
46	Jedlnia-Letnisko ul. 1000-Lecia nr 17	595	Dom mieszkalny drewniany l.-20-XX w.	
47	Jedlnia-Letnisko ul. 1000-Lecia nr 19		Dom mieszkalny drewniany z 1905r.	Nie istnieje
48	Jedlnia-Letnisko ul. 1000-Lecia nr 32	1318/1	Dom mieszkalny drewniany l.-30-XX w.	
49	Jedlnia-Letnisko ul. 1-go Maja nr 22	778	Dom mieszkalny murowany l.80-te XIX w.	
50	Jedlnia-Letnisko ul. 1-go Maja nr 46	1185	Dom mieszkalny drewniany z 1927r.	
51	Jedlnia-Letnisko ul. Mickiewicza nr 7	1154	Dom mieszkalny murowany l. 20-te XX w.	
52	Jedlnia-Letnisko ul. Nadrzeczna nr 68	398	Dom mieszkalny drewniany l.-20-XX w.	Aktualny adres: Wojciechowskiego 24
53	Jedlnia-Letnisko ul. Nadrzeczna nr 74	446	Dom mieszkalny drewniany k. XIX w.	Aktualny adres: Płużańskiego 28
54	Jedlnia-Letnisko ul. Nadrzeczna nr 76	438	Dom mieszkalny drewniany k. XIX w.	Adres aktualny: H. Sawickiej 33
55	Jedlnia-Letnisko ul. Nadrzeczna nr 78		Dom mieszkalny drewniany XIX/XX w.	Aktualny adres: ul. Nadrzeczna 77
56	Jedlnia-Letnisko ul. Niecała nr 7		Dom mieszkalny drewniany k. XIX w.	Nie istnieje

57	Jedlnia-Letnisko ul. Niecała nr 21	1886	Dom mieszkalny drewniany pocz. XX w.	Obecnie: ul. Niecała 31
58	Jedlnia-Letnisko ul. H S awickiej	465	Ośrodek Zdrowia, murowany z 1909r.	Adres aktualny: ul. Poprzeczna 5
59	Jedlnia-Letnisko ul. Piotrowicka nr 3	1515/1	Dom mieszkalny drewniany l.-20-XX w.	
60	Jedlnia-Letnisko ul. Płużańskiego nr 1	425	Dom mieszkalny drewniany l.-20-XX w.	
61	Jedlnia-Letnisko ul. Płużańskiego nr 12	446	Dom mieszkalny drewniany k. XIX w.	
62	Jedlnia-Letnisko ul. Płużańskiego nr 27	403	Dom mieszkalny drewniany k. XIX w.	
63	Jedlnia-Letnisko ul. Poczтова nr 2		Dom mieszkalny drewniany l.-40-XX w.	Nie istnieje
64	Jedlnia-Letnisko ul. Radomska nr 9	1254	Budynek Urzędu Gminy, murowany lata 20-te XX w.	Konstrukcja budynku jest w części drewniana
65	Jedlnia-Letnisko ul. Radomska nr 1	1256	Dom mieszkalny drewniany k. XIX w.	Przekształcony
66	Jedlnia-Letnisko ul. Radomska nr 11	1251	Dom mieszkalny drewniany k. XIX w.	
67.	Jedlnia-Letnisko ul. Radomska nr 12	512	Dom mieszkalny drewniany l.-20-XX w.	
68.	Jedlnia-Letnisko ul. Radomska nr 13	1251	Dom mieszkalny drewniany XIX/XX w.	
69.	Jedlnia-Letnisko ul. Radomska nr 14	507	Dom mieszkalny drewniany l.-20-XX w.	
70.	Jedlnia-Letnisko ul. Radomska nr 16		Dom mieszkalny drewniany l.-20-XX w.	Przekształcony: zmiana formy, okien, dachu
71.	Jedlnia-Letnisko ul. Radomska nr 18	476	Dom mieszkalny drewniany pocz. XX w.	
72.	Jedlnia-Letnisko ul. Radomska nr 34	376	Dom mieszkalny murowany l.-20-XX w.	
73.	Jedlnia-Letnisko ul. Radomska nr 35		Dom mieszkalny murowany lata 40-te XX w.	Mocno przekształcony
74.	Jedlnia-Letnisko ul. Radomska nr 36	382	Dom mieszkalny drewniany l.-20-XX w.	Dotychczas było: ul. Radomska 36 Obecnie: ul. Radomska 32
75.	Jedlnia-Letnisko ul. Radomska nr 39	382	Dom mieszkalny drewniany II poł. XIX w.	Bardzo przekształcony
76.	Jedlnia-Letnisko ul. Radomska nr 44	317	Dom mieszkalny drewniany z 1910r.	
77.	Jedlnia-Letnisko ul. Radomska nr 45		Dom mieszkalny drewniany z 2 ćw. XX w.	To jest ul. Radomska 44
78.	Jedlnia-Letnisko ul. Radomska nr 46	307	Dom mieszkalny drewniany l.-20-XX w.	
79	Jedlnia-Letnisko ul. Radomska nr 49		Dom mieszkalny drewniany k. XIX w.	Nie istnieje
80	Jedlnia-Letnisko ul. Radomska nr 52		Dom mieszkalny drewniany z 1923r.	Nie istnieje
81.	Jedlnia Letnisko ul. Radomska nr 57	1161	Dom mieszkalny drewniany l.-30-XX w.	Rozebrana część bu- dynku
82.	Jedlnia-Letnisko ul. Radomska nr 66	322	Dom mieszkalny drewniany l.-30-XX w.	
83.	Jedlnia-Letnisko ul Radomska nr 68	297, 296/1	Dom mieszkalny drewniany l.-30-XX w.	
84.	Jedlnia-Letnisko ul Sporna nr 1		Dom mieszkalny drewniany l.-30-XX w.	Bardzo przekształcony
85.	Jedlnia-Letnisko	1286	Dom mieszkalny drewniany l.-20-XX w.	Jest ul. Sporna 3

	ul Sporna nr 2 i 3			nr 2 jest przekształcony
86.	Jedlnia-Letnisko ul Sporna nr 5		Dom mieszkalny drewniany 2 ćw. XX w.	Nie istnieje
87.	Jedlnia-Letnisko ul Sporna nr 6		Dom mieszkalny drewniany 2 ćw. XX w.	Bardzo przekształcony
88.	Jedlnia-Letnisko ul Rejmonta nr 4	585	Dom mieszkalny drewniany pocz. XX w.	
89.	Jedlnia-Letnisko ul Rejmonta nr 8		Dom mieszkalny drewniany l.-20-XX w.	Nie istnieje
90.	Jedlnia-Letnisko ul. Równa nr 3		Dom mieszkalny drewniany lata 40-te XX w.	Przebudowany
91.	Jedlnia-Letnisko ul. Słupicka nr 8	338	Dom mieszkalny drewniany lata 20-te XX w.	
92.	Jedlnia-Letnisko ul. Równa nr 25		Dom mieszkalny drewniany lata 20-te XX w.	Brak
93.	Jedlnia-Letnisko Pl. Wolności nr 1		Dom mieszkalny drewniany pocz. XX w.	Nie istnieje
94.	Jedlnia-Letnisko Pl. Wolności nr 2	531	Dom mieszkalny drewniany lata 20-te XX w.	
95.	Jedlnia-Letnisko Pl. Wolności nr 3	540	Dom mieszkalny drewniany lata 20-te XX w.	
96.	Jedlnia-Letnisko ul. Wojciechowskiego 7	392/5	Dom mieszkalny drewniany pocz. XX w.	
97.	Jedlnia-Letnisko ul. Wojciechowskiego nr 14		Dom mieszkalny drewniany z 1923r.	
98.	Jedlnia-Letnisko ul. Zachodnia nr 8	338	Dom mieszkalny drewniany pocz. XX w.	
99.	Jedlnia-Letnisko ul. Żerańskiego nr 13	350	Dom mieszkalny drewniany l.-20-XX w.	Wcześniej było: ul. Żerańskiego 13 obecnie jest: ul. Żerańskiego 6
100.	Lasowice nr 13		Dom mieszkalny drewniany 1 ćw. XX w.	Nie istnieje
101.	Lasowice nr 15		Dom mieszkalny drewniany 1 ćw. XX w.	Nie istnieje
102.	Piotrowice		Młyn wodny, murowany w 1919r.	Zniszczony
103.	Piotrowice nr 31	28	Dom mieszkalny drewniany pocz. XX w.	
104.	Piotrowice nr 31	28	Stodoła drewniana z ok.1915r.	
105.	Siczki nr 13	83	Dom mieszkalny drewniany l.-20-XX w.	
106.	Siczki nr 15		Dom mieszkalny drewniany l.-30-XX w.	Przekształcony
107.	Siczki nr 25		Dom mieszkalny drewniany z 1898r.	Bardzo przekształcony. Zmieniono bryłę, otynkowano, okna
108.	Siczki nr 30		Dom mieszkalny drewniany l.-20-XX w.	
109.	Siczki nr 119		Dom mieszkalny drewniany k. XIX w.	Nie istnieje
110.	Siczki		Młyn wodny, drewniany pocz. XX w.	Nie istnieje
111.	Słupica	566	Kościół i dzwonnica, drewniane z ok. 1940r.	Nie użytkowany
112.	Słupica nr 6		Dom mieszkalny drewniany 1 ćw. XX w.	Nie istnieje
113.	Słupica nr 16	599	Dom mieszkalny drewniany 2 ćw. XX w.	
114.	Słupica nr 9		Dom mieszkalny drewniany 1 ćw. XX w.	Nie istnieje
115.	Słupica nr 37		Dom mieszkalny drewniany XIX/XX w.	Nie istnieje
116.	Słupica nr 44		Dom mieszkalny drewniany l.20-XX w.	Nie istnieje
117.	Słupica nr 48	692	Dom mieszkalny drewniany z 1901r.	
118.	Słupica nr 54		Dom mieszkalny drewniany z 1920r.	Nie istnieje
119.	Słupica nr 58	441	Dom mieszkalny drewniany z ok.1946r	
120.	Słupica nr 59		Dom mieszkalny drewniany pocz. XX w.	Nie istnieje
121.	Słupica nr 70		Dom mieszkalny drewniany 1 ćw. XX w.	Nie istnieje
122.	Słupica nr 71		Dom mieszkalny drewniany 1 ćw. XX w.	Nie istnieje
123.	Słupica nr 72		Dom mieszkalny drewniany 1 ćw. XX w.	Nie istnieje

Obiekty dodane do gminnej ewidencji zabytków

L.p.	Adres Miejscowość	Nr działki	Obiekt, czas powstania	Uwagi
1	Gzowice -Folwark	64/4	Kapliczka przydrożna, XVII w.	Kwalifikowana do wpisu w rejestrze
2	Jedlnia-Letnisko ul. Nadrzeczna	240	Kapliczka przydrożna	
3	Jedlnia-Letnisko ul. Nadrzeczna 64	368/1	Dom mieszkalny drewniany, 1 poł. XX w.	Kwalifikowana do wpisu do rejestru zabytków
4	Jedlnia-Letnisko ul. Nadrzeczna 77	-	Krzyż przydrożny	W rejestrze zabytków
5	Jedlnia-Letnisko ul. Słupicka 25	1374	Dom mieszkalny drewniany, 1 poł. XX w.	
6	Jedlnia-Letnisko ul. Wojciechowskiego 12	413	Budynek d. plebanii,	
7	Jedlnia-Letnisko ul. Żeromskiego 9	1867	Dom mieszkalny drewniany, 1 poł. XX w.	
8	Jedlnia-Letnisko ul. Cmentarna	1312	Cmentarz Rzymsko- Katolicki	
9	Rajec Poduchowny	352/5	Park	W rejestrze zabytków
10	Słupica nr 87	360	Dom mieszkalny drewniany	
11	Słupica	364	Krzyż przydrożny	

EWIDENCJA

stanowisk archeologicznych na terenie gm. Jedlnia-Letnisko

Stanowiska archeologiczne rozpoznano na 5 obszarach Archeologicznego Zdjęcia Polski w skali 1: 25 000 zlokalizowanych na terenie gminy Jedlnia-Letnisko

AZP: 73- 68, 73- 69, 74- 68, 74- 69, 74- 70

ST.1

Miejscowość: Rajec Poduchowny

Obszar AZP: 73- 68

Nr stanowiska w miejscowości: 1

Nr stanowiska na obszarze: 11

Funkcja obiektu: osada

Kultura:

Chronologia stanowiska: epoka brązu, wczesne średniowieczne

Uwagi: stanowisko wyeksplorowane w wyniku badań archeologicznych

ST.2

Miejscowość: Rajec Poduchowny

Obszar AZP: 73- 68

Nr stanowiska w miejscowości:3

Nr stanowiska na obszarze: 12

Funkcja obiektu: osada

Kultura:

Chronologia stanowiska: wczesne średniowiecze

Uwagi: brak potwierdzenia w terenie

ST.3

Miejscowość: Rajec Poduchowny

Obszar AZP: 73- 68

Nr stanowiska w miejscowości: 2

Nr stanowiska na obszarze: 13

Funkcja obiektu: osada

Kultura:

Chronologia stanowiska: wczesne średniowiecze

Uwagi: brak potwierdzenia w terenie

ST.4

Miejscowość: Rajec Poduchowny

Obszar AZP: 73- 68

Nr stanowiska w miejscowości: 4

Nr stanowiska na obszarze: 14

Funkcja obiektu: osada

Kultura: kultura łużycka, kultura przeworska

Chronologia stanowiska: epoka brązu, okres wpływów rzymskich ep. żelaza

ST.5

Miejscowość: Rajec Poduchowny

Obszar AZP: 73- 68

Nr stanowiska w miejscowości: 5

Nr stanowiska na obszarze: 15

Funkcja obiektu: osada

Kultura: kultura łużycka

Chronologia stanowiska: epoka brązu

ST.6

Miejscowość: Kolonia Rajec Poduchowny

Obszar AZP: 73- 68

Nr stanowiska w miejscowości: 6

Nr stanowiska na obszarze: 16

Funkcja obiektu: osada

Kultura:

Chronologia stanowiska: średniowiecze, nowożytność

ST.7

Miejscowość: Kolonia Rajec Poduchowny

Obszar AZP: 73- 68

Nr stanowiska w miejscowości: 7

Nr stanowiska na obszarze: 18

Funkcja obiektu: osada

Kultura: kultura łużycka

Chronologia stanowiska: epoka brązu

ST.8

Miejscowość: Antoniówka

Obszar AZP: 73- 69

Nr stanowiska w miejscowości: 1

Nr stanowiska na obszarze: 3

Funkcja obiektu: ślad obozowiska

Kultura:

Chronologia stanowiska: epoka kamienia

ST.9

Miejscowość: Antoniówka

Obszar AZP: 73- 69

Nr stanowiska w miejscowości: 2

Nr stanowiska na obszarze: 4

Funkcja obiektu: ślad osadniczy

Kultura: Chronologia stanowiska: średniowiecze- nowożytność

ST.10

Miejscowość: Jedlnia-Letnisko

Obszar AZP: 73- 69

Nr stanowiska w miejscowości: 1

Nr stanowiska na obszarze: 5

Funkcja obiektu: ślad obozowiska, ślad osadniczy

Kultura:

Chronologia stanowiska: średniowiecze- nowożytność

ST.11

Miejscowość: Siczki

Obszar AZP: 73- 69

Nr stanowiska w miejscowości: 1

Nr stanowiska na obszarze: 10

Funkcja obiektu: ślad osadniczy

Kultura:

Chronologia stanowiska: średniowiecze- nowożytność

ST.12

Miejscowość: Natolin

Obszar AZP: 74- 68

Nr stanowiska w miejscowości: 1

Nr stanowiska na obszarze: 13

Funkcja obiektu: osada

Kultura: kultura łuzycza

Chronologia stanowiska: okres halsztadzki, wczesna epoka żelaza

ST.13

Miejscowość: Natolin

Obszar AZP: 74- 68

Nr stanowiska w miejscowości: 2

Nr stanowiska na obszarze: 14

Funkcja obiektu: pracownia krzemieniarska

Kultura: kultura świderska

Chronologia stanowiska: paleolit schyłkowy

ST.14

Miejscowość: Rajec Poduchowny

Obszar AZP: 74- 68

Nr stanowiska w miejscowości: 7

Nr stanowiska na obszarze: 26

Funkcja obiektu: ślad obozowiska, osada

Kultura: epoka kamienia, wczesne średniowiecze

Chronologia stanowiska: okres halsztadzki, wczesna ep. żelaza

ST.15

Miejscowość: Rajec Poduchowny

Obszar AZP: 74- 68

Nr stanowiska w miejscowości: 8

Nr stanowiska na obszarze: 27

Funkcja obiektu: ślad osadniczy

Kultura:

Chronologia stanowiska: wczesne średniowiecze

ST.16

Miejscowość: Rajec Szlachecki

Obszar AZP: 74- 68

Nr stanowiska w miejscowości: 1

Nr stanowiska na obszarze: 28

Funkcja obiektu: osada

Kultura:

Chronologia stanowiska: okres wpływów rzymskich, epoka żelaza

ST.17

Miejscowość: Rajec Szlachecki

Obszar AZP: 74- 68

Nr stanowiska w miejscowości: 2

Nr stanowiska na obszarze: 29

Funkcja obiektu: ślad osadniczy

Kultura:

Chronologia stanowiska: starożytność

ST.18

Miejscowość: Rajec Szlachecki

Obszar AZP: 74- 68

Nr stanowiska w miejscowości: 3

Nr stanowiska na obszarze: 30

Funkcja obiektu: ślad osadniczy, osada

Kultura: kultura grobów kloszowych

Chronologia stanowiska: epoka żelaza, wczesne średniowiecze X-XIII w., nowożytność

ST.19

Miejscowość: Rajec Szlachecki

Obszar AZP: 74- 68

Nr stanowiska w miejscowości: 4

Nr stanowiska na obszarze: 31

Funkcja obiektu: ślad obozowiska, ślad osadniczy, osada

Kultura:

Chronologia stanowiska: mezolit- wczesna epoka brązu, średniowiecze XII- XIV w., nowożytność

ST.20

Miejscowość: Rajec Szlachecki

Obszar AZP: 74- 68

Nr stanowiska w miejscowości: 5

Nr stanowiska na obszarze: 32

Funkcja obiektu: ślad obozowiska, osada

Kultura:

Chronologia stanowiska: epoka kamienia, wczesne średniowiecze

ST.21

Miejscowość: Rajec Szlachecki

Obszar AZP: 74- 68

Nr stanowiska w miejscowości: 6

Nr stanowiska na obszarze: 33

Funkcja obiektu: osada

Kultura:

Chronologia stanowiska: wczesne średniowiecze

ST.22

Miejscowość: Rajec Szlachecki

Obszar AZP: 74- 68

Nr stanowiska w miejscowości: 7

Nr stanowiska na obszarze: 34

Funkcja obiektu: osada, ślad osadniczy

Kultura: kultura lużycka, średniowiecze

Chronologia stanowiska: epoka brązu, średniowiecze

ST.23

Miejscowość: Rajec Szlachecki

Obszar AZP: 74- 68

Nr stanowiska w miejscowości: 8

Nr stanowiska na obszarze: 35

Funkcja obiektu: osada

Kultura:

Chronologia stanowiska: wczesne średniowiecze

ST.24

Miejscowość: Rajec Szlachecki

Obszar AZP: 74- 68

Nr stanowiska w miejscowości: 9

Nr stanowiska na obszarze: 36

Funkcja obiektu: ślad osadniczy

Kultura:

Chronologia stanowiska: wczesne średniowiecze

ST.25

Miejscowość: Rajec Szlachecki

Obszar AZP: 74- 68

Nr stanowiska w miejscowości: 10

Nr stanowiska na obszarze: 37

Funkcja obiektu: osada

Kultura:

Chronologia stanowiska: epoka brązu

ST.26

Miejscowość: Rajec Szlachecki

Obszar AZP: 74- 68

Nr stanowiska w miejscowości: 11

Nr stanowiska na obszarze: 38

Funkcja obiektu: ślad osadniczy, osada

Kultura: kultura łużycka

Chronologia stanowiska: neolit, epoka brązu

ST.27

Miejscowość: Groszowice

Obszar AZP: 74- 69

Nr stanowiska w miejscowości: 1

Nr stanowiska na obszarze: 1

Funkcja obiektu: ślad osadniczy

Kultura:

Chronologia stanowiska: średniowiecze XI- XV w.

ST.28

Miejscowość: Myśliszewice

Obszar AZP: 74- 69

Nr stanowiska w miejscowości: 1

Nr stanowiska na obszarze: 2

Funkcja obiektu: osada

Kultura:

Chronologia stanowiska: średniowiecze XI- XV w.

ST.29

Miejscowość: Myśliszewice

Obszar AZP: 74- 69

Nr stanowiska w miejscowości: 2

Nr stanowiska na obszarze: 3

Funkcja obiektu: osada

Kultura: kultura przeworska

Chronologia stanowiska: okres wpływów rzymskich- epoka żelaza

ST.30

Miejscowość: Myśliszewice

Obszar AZP: 74- 69

Nr stanowiska w miejscowości: 3

Nr stanowiska na obszarze: 4

Funkcja obiektu: osada

Kultura: kultura łużycka, kultura grobów kloszowych

Chronologia stanowiska: późna epoka brązu, wczesna epoka żelaza

ST.31

Miejscowość: Myśliszewice

Obszar AZP: 74- 69

Nr stanowiska w miejscowości: 4

Nr stanowiska na obszarze: 5

Funkcja obiektu: osada

Kultura: kultura przeworska

Chronologia stanowiska: okres wpływów rzymskich- epoka żelaza

ST.32

Miejscowość: Myśliszewice

Obszar AZP: 74- 69

Nr stanowiska w miejscowości: 5

Nr stanowiska na obszarze: 6

Funkcja obiektu: ślad osadniczy

Kultura: kultura łużycka

Chronologia stanowiska: epoka brązu

ST.33

Miejscowość: Piotrowice

Obszar AZP: 74- 69

Nr stanowiska w miejscowości: 1

Nr stanowiska na obszarze: 7

Funkcja obiektu: osada

Kultura: kultura przeworska

Chronologia stanowiska: okres wpływów rzymskich- epoka żelaza

ST.34

Miejscowość: Przecinka

Obszar AZP: 74- 69

Nr stanowiska w miejscowości: 1

Nr stanowiska na obszarze: 8

Funkcja obiektu: ślad osadniczy, osada

Kultura: kultura łużycka

Chronologia stanowiska: epoka brązu, średniowiecze XI- XV w.

ST.35

Miejscowość: Piotrowice

Obszar AZP: 74- 69

Nr stanowiska w miejscowości: 3

Nr stanowiska na obszarze: 9

Funkcja obiektu: ślad osadniczy

Kultura:

Chronologia stanowiska: epoka brązu

ST.36

Miejscowość: Myśliszewice

Obszar AZP: 74- 69

Nr stanowiska w miejscowości: 6

Nr stanowiska na obszarze: 10

Funkcja obiektu: osada

Kultura:

Chronologia stanowiska: średniowiecze XI- XV w.

ST.37

Miejscowość: Piotrowice

Obszar AZP: 74- 69

Nr stanowiska w miejscowości: 2

Nr stanowiska na obszarze: 11

Funkcja obiektu: osada

Kultura:

Chronologia stanowiska: średniowiecze XI- XV w.

ST.38

Miejscowość: Lasowice

Obszar AZP: 74- 69

Nr stanowiska w miejscowości: 1

Nr stanowiska na obszarze: 12

Funkcja obiektu: ślad osadniczy

Kultura:

Chronologia stanowiska: starożytność

ST.39

Miejscowość: Górki

Obszar AZP: 74- 69

Nr stanowiska w miejscowości: 1

Nr stanowiska na obszarze: 13

Funkcja obiektu: ślad osadniczy

Kultura:

Chronologia stanowiska: średniowiecze XI- XV w.

ST.40

Miejscowość: Niemianowice

Obszar AZP: 74- 69

Nr stanowiska w miejscowości: 1

Nr stanowiska na obszarze: 18

Funkcja obiektu: ślad osadniczy

Kultura: kultura łużycka

Chronologia stanowiska: epoka brązu, średniowiecze XI- XV w.

ST.41

Miejscowość: Gzowice

Obszar AZP: 74- 69

Nr stanowiska w miejscowości: 1

Nr stanowiska na obszarze: 19

Funkcja obiektu: ślad osadniczy

Kultura: kultura łużycka

Chronologia stanowiska: epoka brązu

ST.42

Miejscowość: Słupica

Obszar AZP: 74- 70

Nr stanowiska w miejscowości: 1

Nr stanowiska na obszarze: 1

Funkcja obiektu: ślad osadniczy

Kultura:

Chronologia stanowiska: neolit

Uwagi: brak potwierdzenia lokalizacji w terenie

ST.43

Miejscowość: Słupica

Obszar AZP: 74- 70

Nr stanowiska w miejscowości: 2

Nr stanowiska na obszarze: 2

Funkcja obiektu: ślad osadniczy

Kultura:

Chronologia stanowiska: epoka kamienia- epoka żelaza

Uwagi: brak potwierdzenia lokalizacji w terenie

ST.44

Miejscowość: Słupica

Obszar AZP: 74- 70

Nr stanowiska w miejscowości: 3

Nr stanowiska na obszarze: 3

Funkcja obiektu: ślad osadniczy- znalezisko luźne

Kultura:

Chronologia stanowiska: epoka brązu

Uwagi: brak potwierdzenia lokalizacji w terenie

ST.45

Miejscowość: Słupica- Podlas

Obszar AZP: 74- 70

Nr stanowiska w miejscowości: 1

Nr stanowiska na obszarze: 9

Funkcja obiektu: osada

Kultura: kultura pucharów lejkowatych

Chronologia stanowiska: neolit

ST.46

Miejscowość: Słupica

Obszar AZP: 74- 70

Nr stanowiska w miejscowości: 4

Nr stanowiska na obszarze: 10

Funkcja obiektu: ślad osadniczy

Kultura:

Chronologia stanowiska: neolit, okres wpływów rzymskich- epoka żelaza

ST.47

Miejscowość: Słupica

Obszar AZP: 74- 70

Nr stanowiska w miejscowości: 5

Nr stanowiska na obszarze: 11

Funkcja obiektu: ślad osadniczy

Kultura:

Chronologia stanowiska: neolit

Przewodniczący Rady Gminy:
inż. Tadeusz Hernik

